

juli 2021 תמוז תשפ"א editie 79/2

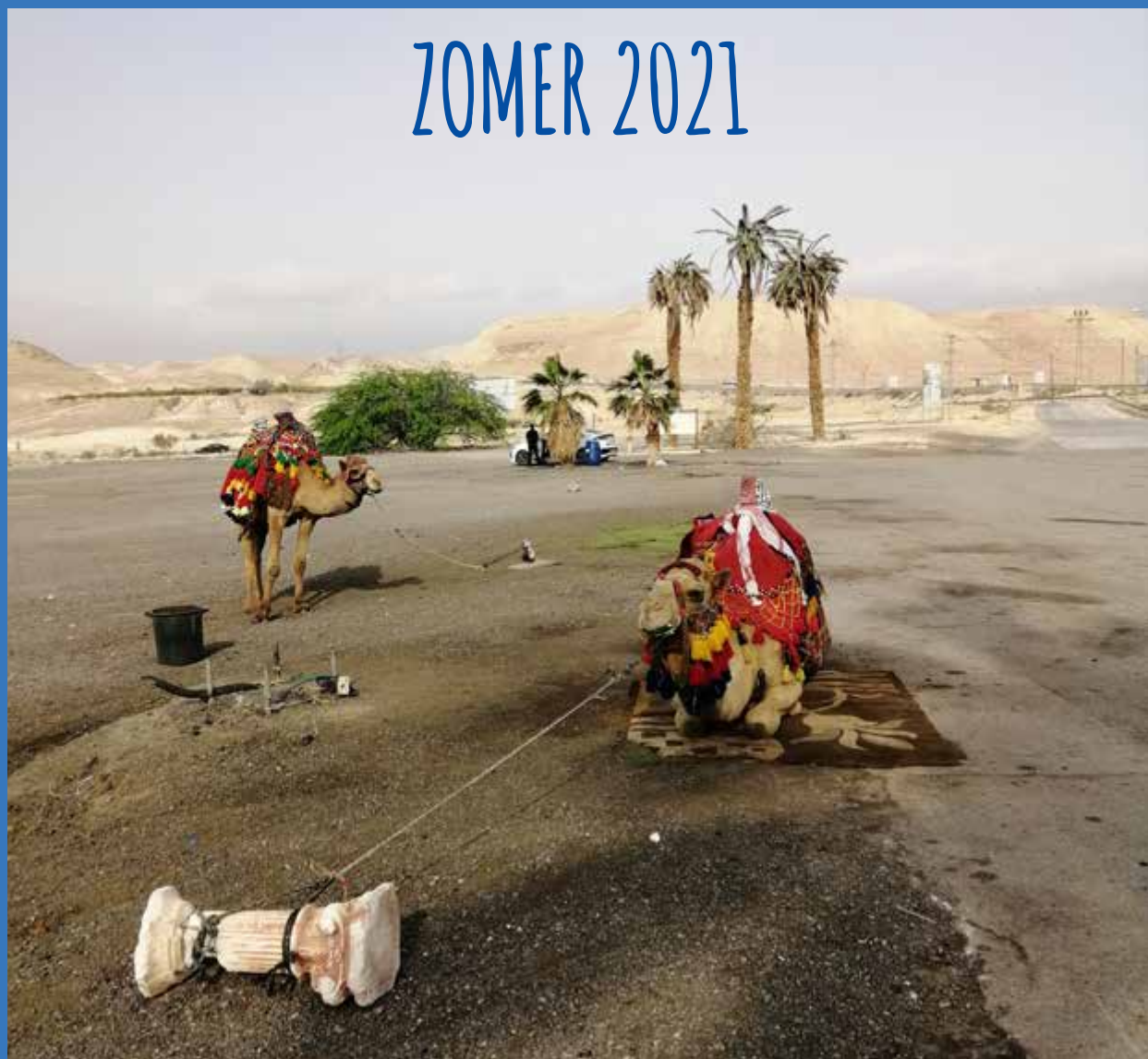
ALEH עולה

UITGAVE VAN IRGOEN OLEI HOLLAND • בטאון ארגון עולי הולנד

WACHTEN OP TOERISTEN EN FAMILIEBEZOEK

ZOMER 2021

IOH KANTOOR

Commercieel centrum
Ramat Ilan
Oranim 1, 5405201 Givat Shmuel
tel: 03-5625611 fax: 03-5625575
ioh@netvision.net.il www.ioh.co.il
www.facebook.com/
IrgoenOleiHolland

LEDEN VAN HET HOOFDBESTUUR

Gideon van der Sluis

Voorzitter (Dagelijks Bestuur)
voorzitter@ioh.co.il

Binyamin Tjong Alvares

Penningmeester (Dagelijks Bestuur)
binyamin.tjong@gmail.com

Marion Levkovits

Afd. Jeruzalem
(Vice-voorzitter/Dagelijks Bestuur)
marion.iohsecretaris@gmail.com

Marc Boas, Lid

marcboas@partner.net.il

Yvonne Ben Hador

Afd. Netanya/Sharon
yb0712@gmail.com

Malka Shamir-de Leeuw

Afd. Be'er Sheva/Zuiden
elsje@netvision.net.il

Ini Lederer

Afd. Haifa/Noorden
iohhaifa@gmail.com

Natanja Slager, Lid

natanja@gmail.com

AFDELINGEN

JERUZALEM

iohjerusalem@gmail.com
Voorzitter: **Marion Levkovits**
Tel: 054-7600043
Penningmeester: **Simone Wenger**
Tel: 052-6074330
Secretaris: **Dini Goldschmidt**
Tel: 050-6748552
Facebook: Irgoen Olei Holland
Jeruzalem

HAIFA en het NOORDEN

iohhaifa@gmail.com
Voorzitter: **Helen Raz**
Tel: 054-7680877
Penningmeester: **Dr. Hans Hartog**
Tel: 04-8246053
Secretaris: **Ini Lederer**
Tel: 054-4760061

NETANYA-SHARON

Voorzitter: **Yvonne Ben-Hador**
tel: 09-7748007 yb0712@gmail.com
Penningmeester: **Henry Velleman**
tel: 09-7444082
henryve31@gmail.com
Secretariaat: **Rudie Kleerkoper**
tel: 09-8857987
iohnetanya.sharon@gmail.com

TEL AVIV

Voorzitter:
Avraham (Albert) de Vries

Tel: 054-4559853
devriesa@zahav.net.il

BE'ER SHEVA

voorzitter: Saskia de Leeuw-Beeser
tel: 054-6820030 | saskia@bgu.ac.il

OUDERHUIZEN

BETH JULIANA

David Raziel 22 | 4681222 Herzliya
tel: 09-9704646 fax: 09-9576529
office@beth-juliana.co.il
www.beth-juliana.co.il

BETH JOLES

Kikar Harakafot 1 | 3474901 Haifa
tel: 077-7374100 fax: 04-8372891
joles@joles.co.il | www.joles.co.il

SOCIALE ZORG

NINI CZOPP

Landelijke sociale zorg voor
Nederlandse Shoa overlevenden
en hun partners
tel: 09-9794146 | fax: 15336241889
emz@netvision.net.il
www.nini.org.il
Bezoekadres:
Arieh Regev 4, Netanya
Postadres: PO Box 13310, Netanya

FONDSEN

LENINGFONDS & KEREN MEJOECHEDET

tel: 03-5625611
ioh@netvision.net.il

JAD DAVIDS

POB 5207 | 4615102 Herzliya
giften: 03-6775174
tel: 054-7600043
davidsfonds60@gmail.com
www.jad-davids.com

NEDERLANDSE OVERHEID

AMBASSADE

Beit Oz, 13e verdieping
Abba Hillel 14, Ramat Gan
POB 1967, 5211802 Ramat Gan
tel: 03-7540777 | fax: 03-7540751
tel@minbuza.nl

CONSULATEN

Haifa

Ma'abarot St. 6, 3446125 Haifa
tel: 04-8111707

cohollow@netvision.net.il

Eilat

POB 1099 8811001 Eilat
tel: 08-6335466, 08-6315666

VenO - WUV

Bezoekadressen op afspraak:

Nederlandse Ambassade – afd.
VenO Abba Hillel 14 (13e etage)
Ramat Gan
Tel: 03-7540741

Andere spreekuren:

Beth Joles Haifa - 077-7374100
Beth Juliana Herzliya - 09-9704646
Jeruzalem - 03-7540741
tel-veno@minbuza.nl

WUV- CLIËNTENRAAD

David Eisenmann, 08-9761618
Marthi Hershler, 02-6729370
Elly Maoz-Drukker, 09-8998367
Judith Millul, 04-8242788
Chanoch Mogendorff
04-9899482
Malka Shamir, 052-2700665
Shimon Vega, 08-9476342

OVERIGE ORGANISATIES

AJALAH - Israël R.A.

Opgeheven

Voor informatie:
tel/fax: 050-5317442
POB 6304, 3106201 Haifa

Amoetat AKEVOTH

Opgeheven

De genealogische website is nog
te bereiken via:
www.dutchjewry.org

CENTER FOR RESEARCH ON DUTCH JEWRY

Yitzhak Rabin Center
Hebrew University, Mount Scopus
9190501 Jeruzalem
tel: 02-5880242 / fax: 02-5880241
dutchjew@mail.huji.ac.il
http://www.dutchjewry.com

ELAH - Psycho-sociale begeleiding

Yigal Allon 157/941
6744365 Tel Aviv
tel: 03-6910921 fax: 03-6951574
elah@elah.org.il www.elah.org.il

STICHTING COLLECTIEVE MAROR-GELDEN ISRAËL (SCMI) Opgeheven

POB 24316 | 9124202 Jeruzalem
office@scmi.org.il | www.scmi.org.il

SNBN - Stichting Nederlanders Buiten Nederland

chayabrasz@gmail.com || www.
nederlandersbuitennederland.nl

Stichting GOED -

Grenzeloos Onder Een Dak

Voor Nederlanders in het buitenland
www.stichtinggoed.nl/goed

FACEBOOK -groepen

Dutch Forum Israel
Dutch Jerusalem

IOH ארגון עולי הולנד

Irgoen Olei Holland Jeruzalem
Nederlandse vrouwen in Israel
Embassy of the Kingdom of the
Netherlands in Israel

HOI-emailgroep

geef je op bij:
daviddeleeuw@gmail.com

COLOFON

Juli 2021 אב תשפ"א
Jaargang 79 nummer 2 (digitaal)

Oplage: 900

Aleh is een uitgave van Irgoen Olei Holland.
Copyright © Irgoen Olei Holland.

REDACTIE

Ya'akov Almor
Bart Berman
Chaya Brasz
Rob Coopman
Eldad Kisch

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

Tsvi Bar Rav, Chris Bonfeel, Herman Braaf, Manuel Cahen-Eden, Chawa Dinner, Henriëtte van Dijk, Betty van Essen-Kok, Dini Goldschmidt, Abel de Jong z"l, Ruth de Jong, Gila Kedar, Channa Kistemaker, Helen Laub-Broer, Ini Lederer, Judith Millul, Ruth Neter, Ratna Pelle, Harry Polak, Gideon van der Sluis, Ita Vos, Eljakim (Alex) Wajsberg.

VORMGEVING

Efrat Sraya

DRUKWERK

Hauser Printing

ADVERTENTIE-ADMINISTRATIE

Kantoor IOH
tel: 03-5625611 fax: 03-5625575
ioh@netvision.net.il; www.ioh.co.il

REDACTIEADRES Aleh

e-mail: Alehioh@gmail.com
fax: 03-5625575
IOH - t.a.v. redactie Aleh
Oranim 1, 5405201 Givat Shmuel
Bijdragen als e-mail attachment.
Ingezonden stukken in Word formaat (*.doc file).
Foto's als JPG bestand, min. 500 KB.

LIDMAATSCHAP

Aleh wordt toegezonden aan alle leden van de IOH.
Lidmaatschap voor het verenigingsjaar 2021 bedraagt NIS 275,-.

ABONNEMENTEN

In Nederland € 45,- per jaar.
Buiten het eurogebied \$ 70,- per jaar.

De redactie van Aleh en het hoofdbestuur van Irgoen Olei Holland zijn niet verantwoordelijk voor de inhoud van de advertenties. Anonieme bijdragen en brieven worden niet geplaatst. In uitzonderlijke gevallen wordt de naam op verzoek geheim gehouden. Plaatsing van een ingezonden brief betekent niet dat de redactie zich met de inhoud verenigt. De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden stukken in te korten, te redigeren of niet te publiceren.

Foto frontpagina is genomen bij kibboets Almog.

©Chaya Brasz

INHOUD

4	Van de voorzitter
5	Van de redactietafel
6	Uit kantoor geklapt en Gedicht ▶ Ini Lederer
7	Personalia
8	Voorouders ▶ Henriëtte van Dijk ▶ Channa Kistemaker
14	Van de afdelingen
16	Uit de ouderhuizen
21	Jad Davids
22	Lintjes ▶ voor Malka Shamir en Marthi Hershler
26	Taal ▶ Pinat Ivriet, Chawa Dinner
28	Dor Sjeni uit NL ▶ Osnat Gelber in Kiryat Shmona
30	Lezers Schrijven
31	Oproep en Gedicht
32	Feuilleton ▶ Herman Braaf
36	Boekbespreking ▶ Bart Berman
38	Style ▶ Ruth Neter
40	Boekbespreking ▶ Chaya Brasz
43	Columns ▶ Abel de Jong ▶ Betty van Essen ▶ Eldad Kisch ▶ Ruth de Jong
51	Joods Nederland ▶ Harry Polak
54	Nieuws uit Nederland ▶ Ratna Pelle
58	Gedicht ▶ Helen Laub

LEDEN!

Stel ons in staat ons werk voort te zetten en
betaal uw contributie voor dit jaar

NIS 275,-

Bel ons kantoor voor betaling: 03-5625611

of maak meteen over naar:

Irgun Olei Holland, bank 20-snf 494-rek.nr. 237069

Vermeld duidelijk je naam en woonplaats.

NOG GEEN LID? DOE ER WAT AAN!

Bel ons: 03-5625611

Sjalom Oewracha

Sinds de vorige Aleh verscheen, is er veel gebeurd in ons geliefde land. Corona was tot bijna tot het nulpunt gedaald. Een oorlog met Gaza duurde elf dagen.

Maar liefst 4300 raketten werden op de Israëlische bevolking afgevuurd en velen van

ons brachten weer angstige dagen in schuilruimtes door. We waren net weer gewend erop uit te gaan, familie en vrienden te bezoeken, naar ons werk, na een jaar voornamelijk thuiszitten. Opvallend is, dat de afgelopen maanden meerdere Israëlische bedrijven de zogenaamde unicorn-status hebben verkregen, een bedrijfswaardering van meer dan een miljard dollar. Alleen al het eerste kwartaal van dit jaar telt Israël al tien nieuwe eenhoorns!

We kunnen de nieuwe regering niet onvermeld laten. Het leek er even op dat de coalitiebesprekingen volkomen vast zaten en we weer een vrije dag zouden krijgen – voor velen het hoogtepunt van nieuwe verkiezingen – maar uiteindelijk is een vijfde verkiezingsronde in twee en een half jaar ons bespaard gebleven. De nieuwe regering is er en voor het eerst hebben we een premier met Nederlandse 'roots': de bet-betovergrootvader van Naftali Bennett kwam uit Groningen. Volgens peilingen geloven maar weinigen dat deze coalitie stand zal houden: de tijd zal het leren.

Stemrecht

Veel Nederlanders in Israël kunnen niet stemmen in de landelijke verkiezingen. De Rijkswet op het Nederlanderschap stelt namelijk dat door vrijwillig een andere nationaliteit aan te nemen een meerderjarig

persoon de Nederlandse nationaliteit verliest. Veel Nederlanders vinden dat ongewenst. De geijkte weg om dit te voorkomen, is om tijdig na je Alia een verklaring (de zogenaamde 'arli') te tekenen. Je ziet dan af van de Israëlische nationaliteit. Ik heb dat destijds ook gedaan. Minder bekend is dat hier uitzonderingen op zijn. Wie getrouwd is met een niet-Nederlandse partner die de Israëlische nationaliteit bezit, kan alsnog zonder het Nederlanderschap te verliezen het felbegeerde blauwe paspoort halen na het doorlopen van een aantal formaliteiten. Laat je wel van tevoren goed informeren via de Nederlandse ambassade in verband met actuele regels en vereisten. Naar aanleiding van het reizen naar landen waarvoor je een visum voor nodig hebt dat als Nederlander veel sneller te verkrijgen is dan met een blauw paspoort, heb ik er zelf ook werk van gemaakt. Waarom deze megille? Ik spreek regelmatig Nederlanders die hier niets van afweten. Vorige week sprak ik nog met iemand die al meer dan vijftien jaar getrouwd was met een Israëlische en niet wist dat deze uitzonderingsregel bestond. De moeite waard om uit te zoeken.

Op een gezonde zomer!

Nadat alle voorzorgsmaatregelen zijn afgeschaft, en corona definitief achter de rug leek, blijkt, terwijl ik dit schrijf, dat er toch een variant is doorgedrongen. Hopelijk is het niet nodig weer mondkapjes te gaan dragen, maar uiteraard zullen wij de regels strikt opvolgen en bij alle activiteiten vermelden hoe we met de maatregelen omgaan. Ik wens iedereen een mooie zomervakantie toe, met familie en vrienden, op dagtochtjes of zelfs nog langer er tussenuit. Voor thuisblijvers en reizigers blijven we 'zooms' organiseren, zoals u dat van ons gewend bent.

Op veel gezond en simches,

Gideon van der Sluis,

Voorzitter@ioh.co.il

DE VERSCHIJNINGSDATA VAN ALEH IN 2021

Editie	Uiterste inzenddatum kopij	Verschijningsdatum omstreeks
79/3 Rosj Hasjananummer	15 juli	01 september
79/4 Chanoekanummer	15 november	25 december

AUTEURS EN REDACTIE

In ruim een half jaar tijd zijn ons drie trouwe schrijvers ontvallen. Abel de Jong, Manfred Gerstenfeld en Refael David. יהי זכרם ברוך. Wij zullen hen allen missen.

Hopelijk melden zich nieuwe auteurs aan, want de Aleh kan niet zonder bijdragen van leden en belangstellenden. Ook van Navah Verhoeven, die schreef over de bewoners van de Oude Stad van Jeruzalem, nemen we (voorlopig?) afscheid, maar dat is gelukkig om een vrolijker reden. Zij schrijft een boek en dat hopen we dan over enige tijd te kunnen bespreken.

Nu we het over auteurs hebben, is het een goed moment om eens iets over de redactie te vertellen. Er staan wel altijd vijf namen in de colofon, maar verder vertelt dat niets over de taakverdeling. Bart Berman was tot voor kort de waardige opvolger van Paul Wolffers (Pinchas Bar-Ze'ev) z.l. Bart is te bescheiden om het woord 'hoofdredacteur' achter zijn naam te zetten, maar hij was dat kortgeleden al tien jaar! Hij stelde onlangs voor om dat te veranderen en vroeg Chaya om hem op te volgen, wat Chaya natuurlijk alleen maar wilde als hij bleef als eerste redacteur. Deze nieuwe taakverdeling is door de drie andere redacteuren goedgekeurd en de Algemene Vergadering heeft ons alle vijf opnieuw benoemd. Bart Berman zijn we dankbaar voor de vele uren die hij aan de Aleh als hoofdredacteur besteedde en we hopen hem nog lang als redacteur in te zetten.

Ook de andere drie redacteuren hebben geheel eigen taken. Eldad Kisch levert altijd zijn column en helpt ons met goed- of afkeuren van artikelen die binnen komen. Hij werkt met duidelijke praktijkervaring achter zich als publicist. Rob Coopman is tweede redacteur en heeft een zo goede beheersing van het Nederlands dat hij Bart en Chaya nog graag corrigeert. Bovendien heeft hij een vaste taak als verantwoordelijke voor de illustraties. Artikelen die binnen komen zonder 'plaatjes', voorziet hij van zijn eigen vondsten. Ook is hij een deskundig verbeteraar van foto's op te lage kwaliteit. Hij doet wonderen daarmee. 'Last but not least' is er ten slotte ook nog onze vliegende redacteur Ya'akov Almor. Hij is veel onderweg en heeft niet altijd tijd om zelf te schrijven, maar zijn ideeën zijn onmisbaar en zijn contacten ook vaak heel waardevol. Samen zijn we een prima 'team'! Ook de samenwerking met de vormgever, Efrat Sraya, de drukker Ilan Hauser en natuurlijk ook met Chris op ons eigen IOH-kantoor, verloopt steeds heel prettig. We gaan zo door!

Maar... de redactie zoekt natuurlijk wel altijd versterking en ook verjonging. Wie schrijfervaring heeft en ook bereid is te corrigeren en deel te nemen aan onze redactievergaderingen, kan zich bij ons melden om te zien of we bij elkaar passen. Wie uitsluitend wil schrijven, kan dat ook als vaste columnist of anderszins. Dan zullen wij, als redactie, hem of haar graag redigeren!

Fijne zomer toegewenst,

De redactie

Voor alle opdrachten – groot en klein **THE HANDY MAN**

✓ VERBOUWINGEN	✓ RENOVATIE KEUKENS EN BADKAMERS
✓ DAKISOLATIE	✓ ALLE SOORTEN KASTEN OP MAAT
✓ SCHILDERWERK	✓ VOORAL VOOR BEJAARDEN: Kleine voorzieningen die het wonen gerieflijker en veiliger maken, zoals deuren die de goede kant opdraaien, handgrepen in toilet, enz.
✓ ELEKTRICITEIT	
✓ SANITAIR	
✓ TIMMERWERK	

wendt u zich tot Yasha Israels – tel: 09-7745844
yashaisraels@gmail.com

UIT KANTOOR GEKLAPT

Aan het begin van dit jaar besloot het Hoofdbestuur dat de contributie tot 1 april NIS 250 bedraagt en na 1 april NIS 275. Nu, half juni, hebben nog altijd heel wat leden de contributie niet betaald. We begrijpen het wel, een jaar corona zonder de gebruikelijke ontmoetingen en uitstapjes heeft heel wat mensen beïnvloed. Toch waren er drukbezochte zoomlezingen en kwam de Aleh uit. En bovendien ging achter de schermen onze hulp door aan mensen die bij ons aankloppen hoe en waarom dan ook.

Wij willen een sterke IOH kunnen voortzetten. Vergeet dus niet uw betaling nu te doen, voor uzelf en voor anderen. Hier zijn nog eens alle betalingsmogelijkheden:

Per bankoverschrijving: Mizrahi Tefahot – bank 20

Filiaal HaHashmonaim, Tel Aviv – 494

Rekeningnummer – 237069

Of telefonisch per credit card: 03-5625611

Of per cheque via de gewone post naar: IOH – Oranim
1 – 5405201 Givat Shmuel

Dank u wel!

Ik wens u een rustige zomer toe.

Chris Bonfeel

CORONA, 66STE WEEK

door Ini Lederer

*Voordat de regering werd ingezworen
Moesten we veel gescheld aanhoren
Het meeste was onparlementair
En heel vaak absoluut niet fair
We mogen ons als land wel schamen
Dat we tot zo'n dieptepunt kwamen
Wanneer sommigen iets niet bevalt
Schreeuwen ze al gauw: "Oj, Gewalt"
Beschuldigen ze van verraad
En van gevaar voor de Joodse staat
Met zware pressie werd gedrukt
Maar toch bleek het niet gelukt
Om een coalitielid te bekeren
En een nieuwe regering te blokkeren
Vandaag om vier uur is het gebeurd
En door de Knesset goedgekeurd
Premier zal Bennett twee jaar zijn
Dan krijgt Lapid zijn ambtstermijn
Hun team bevat groeperingen
Van heel diverse schakeringen*

*Een gekeppelde minister-president
Met een islamitische partij present
Daarnaast nog zes andere fracties
Hetgeen nu niet bepaald zo praktisch
Om een consensus te garanderen
En die regering te doen functioneren
Het zal om veel hard werk gaan vragen
Om deze achthoek te laten slagen.
Schadenfreude is geen deugd
Toch heeft zich menigeen verheugd
Dat we het echt mogen beleven
Dat 'ze' Balfour op moeten geven
En hun boeltje zullen pakken
Om naar Caesarea af te zakken
Ook al zullen ze er zeker van dromen
Gauw weer terug te zullen komen
Dat lijkt me geen waarschijnlijkheid
Maar heel iets anders is al een feit:
Morgen geen kapje meer voor onze mond!
De groeten van Ini en ook van haar hond...*

PERSONALIA

Overleden

Mw. Inge Bar Lavie, Ramat Gan

Mw. Ada Cohn-Polak, Kiryat Tivon

Dr. Rudie Refael David, Ashdod

Dhr. Moshe van Dijk, Bnei Brak

Mw. Hannah Friedman-van den Bergh, Jeruzalem

Mw. Amira Heiden Heimer-Levie, Haifa

Mw. Tirtza Ilan, Herzliya

Dhr. Menachem Kallus, Kiryat Tivon

Dhr. Dolf Lanel, Ashkelon

Mw. Betty Rosler-Siegel, Haifa

Dhr. Herbert Serphos, Haifa

Mw. Channa (Hannetje) Marylis-Laub, Chicago

Mw. Esther Matz, Haifa

Dhr. Benjamin Peleg (Flesschedrager), Rehovot

Dhr. Aharon Shatz, Rishon Lezion

Mw. Jehudit Shilo (Spits-Heyman), Mesuot Itzhak

Mw. Sara (Stella) Waterman-Cohen, Jeruzalem

Dhr. Karel Weijel, Herzliya

Mw. Betty Weiner-

Hirschfeld, Herzliya

Mw. Myra Wolffers, Haifa

יהי זכרם ברוך

Geboren

Kleinzoon voor Netty en

Robert Barzelay

Achterkleinzoon

voor Harriet en David

Eisenmann

2 Achterkleinkinderen

voor Dini Goldschmidt

מזל טוב והרבה נחת!

Oliem

Ron en Rosa van der
Wieken

Hans en Flora Vuijsje

ברוכים הבאים!

DOCOSTORY LTD

Uw verhaal is een BOEK WAARD

Wij zijn gespecialiseerd in het **documenteren**
en **schrijven** van **biografieën**, **in het Ivvrit**,
Nederlands en Engels. Laat uw levensverhaal
vereeuwigen door een professioneel team.

Miriam Dubi Gazan, geschiedschrijver

TEL: 972-9-741 94 71 • FAX: 972-9-746 48 67

MOBIEL: 054-7400068

miriamdubi@bezeqint.net • www.docostory.com

AAN DE VRUCHTEN HERKENT MEN DE BOOM

DOOR
HENRIËTTE
J. VAN DIJK

Op zoek naar onze voorouders, een boeiende bezigheid!

De Stichting Akevoth, jarenlang het adres voor Nederlands Joodse genealogie in Israël is opgeheven. De website is nog wel te bereiken: <https://www.dutchjewry.org/> of via de website van het Stenen Archief: <https://www.stenenarchief.nl/wp/>

*Hieronder plaatsen we speciaal voor lezers van Aleh een artikel van Henriëtte van Dijk, bestuurslid van de Nederlandse Kring voor Joodse Genealogie als alternatief adres voor een ieder die begeleiding zoekt op dit gebied of gewoon eens kennis wil maken met deze 'hobby'. Het artikel is eerder gepubliceerd in: *Judaïca bulletin, Stichting Judaïca Zwolle, 32/2, 2019* en in de *Nieuwsbrief van de NKvJG, 6/4 april 2021*. Het is ingekort en voor Israël aangepast door de Aleh-redactie, met Chaim Caran als genealogisch adviseur. Met een beetje geluk en enkele actieve lezers komt er een Israëlische afdeling uit voort. Al dan niet i.s.m. de Irgoen Olei Holland. [Red.]*

Wie denkt dat genealogie een 'stoffige' hobby is, vergist zich schromelijk. Er is een steeds groter wordende groep mensen die zich met genealogie bezighoudt. Het is in Nederland mede te danken aan enkele tv-programma's, dat het stof van dit imago is geveegd en deze hobby zich in een groeiende belangstelling mag verheugen. [In Israël was er ook aandacht voor via de televisie en vooral gericht op het via DNA-onderzoek toetsen van de etnische en geografische herkomst van deelnemers. Red.]

Digitale ontsluiting

De boeiende zoektochten in deze tv-programma's hebben in Nederland een jonge generatie geactiveerd. Daarbij komt dat de digitale ontsluiting van vele archieven het onderzoek naar voorouders een stuk makkelijker heeft gemaakt. De archieven zijn thuis, online te raadplegen en in die virtuele sfeer kunnen we ook wereldwijd andere onderzoekers ontmoeten in facebookgroepen, als 'tracing the tribe' of 'jewish genealogy portal'. Ik zal niet beweren dat we allemaal

zulke verrassende uitkomsten zullen krijgen als de acteur en schilder Jeroen Krabbé – die via de familielijn van zijn moeder, de familie Azulay en via grootmoeder Abigail Pezaro, een Marokkaans paspoort mocht aanvragen – maar het is het proberen waard. Als iets leuk is aan Joodse genealogie, dan is het wel de ontdekking dat er overal in de wereld familie van je woont, mensen die, met een beetje mazzal, ook nog foto's of documenten bezitten!

Computerprogramma's

Onderzoek naar voorouders is voor iedereen die eraan begint een tijdrovende en vaak ook een verslavende bezigheid! Je moet over een gezonde dosis geduld beschikken en gestructureerd te werk gaan wil je de lijn niet uit het oog verliezen. Ik raad iedere beginner aan om eerst per persoon een archiefje op te bouwen met de basisgegevens zoals huwelijks-, geboorte- en overlijdensdata, en deze in een schema te plaatsen zodat je het overzicht niet verliest. Dit kan handmatig op papier, maar er zijn ook vele computerprogramma's en websites voor dit doel gemaakt. Een groot voordeel daarbij is dat je via zo'n website een melding krijgt als er overeenkomsten zijn met anderen die hun stamboomgegevens ook in een website hebben geplaatst. Dat scheelt veel werk. Om geen fouten te herhalen, moet je ze wel op juistheid controleren.

Vaste achternaam

Bevolkings- en naamsaannemingsregisters zijn de eerste stap in het onderzoek om een stamboom op te zetten. Vanaf 1811 moest iedere Nederlander een achternaam kiezen en deze laten registreren¹. In Amsterdam, waar in 1811 ongeveer 21.000 Joden woonden², zijn deze registers de omvangrijkste van het hele land. Uit onderzoek van Harmen Snel³ blijkt dat er een aantal aspecten zijn die voor verwarring kunnen zorgen. Zo moeten we rekening houden met het feit dat toch lang niet iedereen gehoor gaf aan deze oproep. Dat geldt ook voor mensen die al achternamen gebruikten voor 1811. Maar vaak gaat het om de armere Asjkenaziem van wie een aantal zich niet meldde uit angst voor conscriptie, gedwongen opname in het leger van Napoleon. De groep die wel kwam opdruven kan ook nog voor verwarring zorgen. Er zijn families die een nieuwe achternaam aannamen maar consequent hun oude bleven gebruiken. Er is ook een groep die een naam aannam en daarna overging tot het gebruik van een volstrekt nieuwe naam zonder die naam vast te leggen. En er zijn gevallen bekend waarbij de vader een familienaam aannam voor hem en zijn zoons, terwijl de zoons onderling van elkaar verschillende namen lieten vastleggen. Een andere factor waar rekening mee gehouden moet worden is dat Joodse mannen naast

Jeroen Krabbé had recht op een Marokkaans paspoort

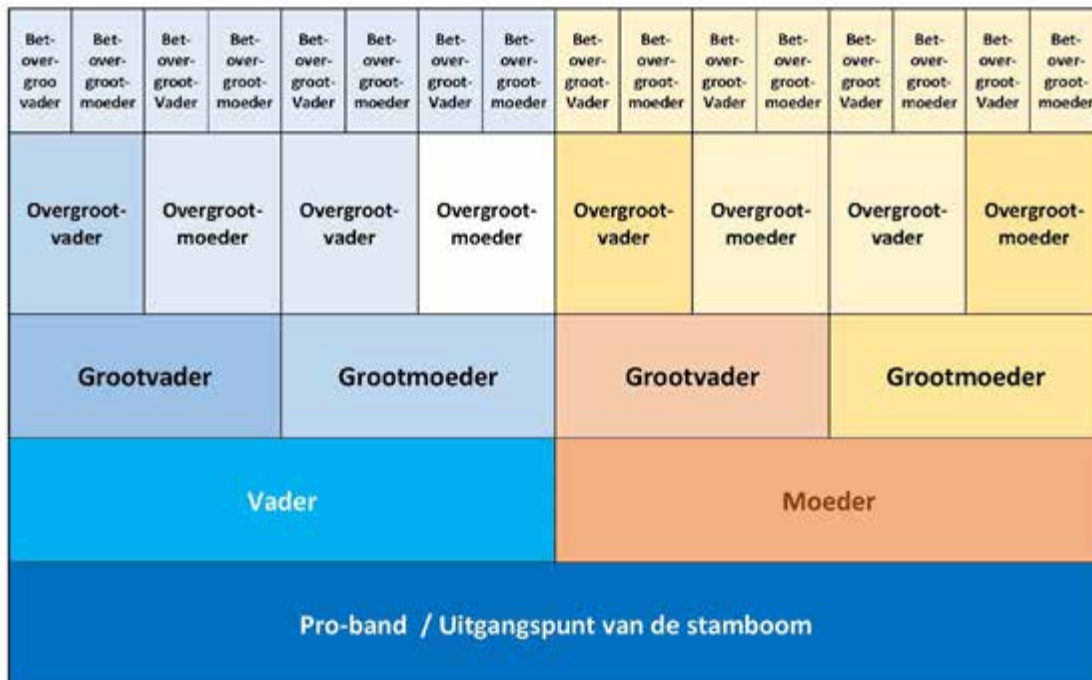
De Nederlandse Kring voor Joodse Genealogie

De NKvJG heeft gedurende 34 jaar veel expertise ontwikkeld, die beschikbaar is voor getrainde en voor nieuwe onderzoekers. De periodiek 'Misjpage' staat vier keer per jaar boordevol verhalen over genealogische onderwerpen, boekbesprekingen en tips voor onderzoek. Op de facebookgroep en op www.nljewgen.org/nieuwsbrief-nkvjg/ vinden de leden veel tips en nieuwtjes. Ook zijn alle verenigingspublicaties voor hen digitaal bereikbaar op www.nljewgen.org/uitgaven-van-de-nkvjg/. Wie contact zoekt of lid wil worden kan een mail sturen naar: penningmeester@nljewgen.org.

een Hebreeuwse voornaam vaak een Jiddische voornaam hadden en daarnaast ook nog een burgerlijke (Nederlandse). Daarbij hadden ze binnen de eigen kring één of twee achternamen, die in de loop van de generaties gemakkelijk konden veranderen. En, alsof dit nog niet genoeg is, hadden vooral zij die de belangstelling van justitie genoten, ook nog een toenaam zoals de op 8 maart 1745 te Appingedam besneden Joseph Jacobs alias de 'geele jode' alias 'Jeizel Cohen', lid van de omvangrijke Winschoter onderwereld. Het mag duidelijk zijn dat dit alles een onderzoek er niet gemakkelijk op maakt. Zelfs ambtenaren uit die tijd klaagden over de ondoorzichtigheid van de naamgeving van Joden. Het gemeentebestuur van Amsterdam zag zich dan ook genoodzaakt enige Joden in dienst te nemen om helderheid te krijgen.

Maar hoe zit het met de Sefardiem? Lieten zij hun vaak sierlijke achternamen – Mendes de Leon, Texeira de Mattos, Vita Israel – registreren met dezelfde naam die meestal al voor 1811 binnen de Portugees Israëlitische Gemeente bekend was? Het antwoord moet ik helaas schuldig blijven. Opvallend is wel, dat de meeste naamaannemers die Cohen heetten een extra naam lieten toevoegen (soms die van hun moeder). Zo ontstonden namen als Cohen Rodriquez, Cohen Carillon, Cohen de Solla, Cohen Dasilva enzovoorts. Slechts een enkeling vernederlandste zijn naam. Zo gingen sommige Da Costaatjes verder door het leven als Van Dijkjes. Deze familie trok van Amsterdam naar Oude Pekela en vervolgens via Oost-Friesland naar Londen.

De eerste Sefardiem die zich eind zestiende eeuw in ons land vestigden kwamen uit Portugal. Zij droegen Portugese of Spaanse familie- en voornamen en hadden doorgaans al enige generaties, gedwongen, als christenen geleefd. Deze voor de handel belangrijke nieuwe emigranten keerden terug naar het Joodse geloof en veranderden daarmee ook hun naam. Echter, zij konden daardoor geen handel meer drijven met de Spaanse en Portugese gebieden. Hun oude namen waren voor dit doel ook niet langer bruikbaar want de inquisitie had overal informanten.

DNA-onderzoek

Let op! Dit is een commerciële dienstverlening via diverse grote genealogische websites. In landen waarin de wet dit soort DNA-onderzoek niet toestaat of waar de wet hierover onduidelijk is, beginnen ze er niet aan. Dat is ook zo in Israël, maar eenvoudig te bestellen in het buitenland. De belangrijkste serviceverleners bereik je via Ancestry.com, My Heritage en Family Tree DNA (FTDNA). Wie zich bij alle drie laat testen, moet rekening houden met verschillende uitkomsten. De meest betrouwbare, volgens de NKvJG, is de FTDNA-autosomaaltest met een accuraatheid van bijna 100% voor je meest nabije familieleden tot in de derde graad (betovergrootouders). Naarmate je verder terug gaat neemt de accuraatheid af.

toen je zei dat je op zoek ging naar onze voorouders, dacht ik dat je op INTERNET bedoelde!

Om zichzelf en hun achtergebleven familieleden te beschermen gebruikten deze kooplieden zogenaamde aliassen als dekmantel, namen met een overtuigend katholieke klank. Later ontstond de tendens om daarnaast ook nog een Nederlandse alias te gebruiken. Zo noemde David Salom d'Azevedo zich naast Luis d'Azevedo ook Ludovicus van Zuuren. Salom del Valhe werd Van Daalen en Belmonte werd Schoonenberg. In de loop van de achttiende eeuw neemt het gebruik van aliassen af. Vermoedelijk niet zo zeer uit angst voor de inquisitie, maar omdat men assimileerde aan de Nederlandse samenleving⁴. Begin twintigste eeuw legde Abraham Vaz Dias een kaartenbak aan met aliassen die door Vibeke Olsen toegankelijk is gemaakt voor het internet.

DNA-onderzoek

Ik zal verder geen opsomming geven van de vele onderzoeksmogelijkheden. Er is een woud aan lokale archieven. Wel wil ik nog de aandacht vestigen op de laatste trend in de genealogie, nl. autosomaal DNA-onderzoek. Voor sommige, vooral oudere, mensen is het een controversieel onderwerp. Er bestaat bij hen t.g.v. de nazi-periode een diepe afkeer van verwijzing naar

genetisch bepaalde afkomst of 'ras'. Ook speelt mee, dat nieuwe inzichten over de genetische verwantschap tussen de huidige Joden en die van het oude Israël koren op de molen kunnen zijn van antizionisten, die alles aangrijpen om Israëls bestaansrecht te ontkennen. De nuance dat Joden een volk zijn waar altijd 'vreemdelingen' in werden en worden opgenomen, erkennen zij niet.

Jongere genealogen hebben minder moeite met dit alles, voor hen is DNA-onderzoek een nieuwe manier van genealogie bedrijven waaraan ze massaal meedoen en hun genetische blauwdruk spontaan delen zij met die van anderen. Verwacht echter geen wonderen van DNA-onderzoek. Het resultaat is zeker geen kant en klare stamboom. Eén van de problemen is dat de grootste groep Joden, die zich met genealogie bezighoudt, de Asjkenaziem, een endogame groep is: ze trouwden veelal binnen de eigen 'kille' (gemeenschap). Veel huwelijken binnen dezelfde groep veroorzaken veel 'matches' met (te) verre 'verwanten', die zinloos zijn voor onze eigen boom. Dat kan frustrerend zijn.

De website van het Centraal Bureau voor Genealogie geeft uitgebreide uitleg over de DNA-materie en welke test het beste bij u past. Daar is ook veel andere informatie te vinden, net als op de website van onze eigen Nederlandse Kring voor Joodse Genealogie!

Endnotes

- 1 Op 20 juli 1808 en wederom op 18 augustus 1811 werd door Napoleon bij decreet bepaald dat alle onderdanen van zijn keizerrijk een vaste achternaam moesten gaan dragen.
- 2 Volgens de officiële volkstelling uit 1809 woonden er toen 18.910 Asjkenaziem in Amsterdam.
- 3 Misjpoge jaargang 23, 2010-1, 2, 3, 4 en jaargang 24, 2011-1: Harmen Snel 'Achternamen in Amsterdam'.
- 4 Misjpoge jaargang 25, 2012-3, Harmen Snel, 'Portugezen en hun aliassen'.
- 5 <https://www.sephardicgen.com/databases/vazDiasSrchFrm.html>

ARCHEOLOGIE ZONDER SPADE OF TROFFEL

DOOR
CHANNA
KISTEMAKER

In 2014 werd het 300-jarig bestaan van de Joodse Begraafplaats Zeeburg gemarkeerd met de opening van een klein, maar volledig gerestaureerd begraafveld. Daarbij werd een boek gepresenteerd, dat historicus Bart Wallet in opdracht van de Stichting Eerherstel Joodse Begraafplaats Zeeburg had geschreven. Nu, zeven jaar later, komen dankzij het werk van vrijwilligers van de 'natuurwerkgroep' (die de opmars van de bramen een halt wil toeroepen) opnieuw delen van het oude keiwer owes¹ aan het licht, die decennia lang overwoekerd zijn geweest. Ik zou daarover zo een heel nieuw boek kunnen schrijven. Op een corona-fietstochtje – tijdens de eerste lockdown – kwam ik daar toevallig terecht en sindsdien doe ik onderzoek naar de geschiedenis van deze bijzondere plek en naar de mensen die er begraven liggen.

In het gelukkige bezit van een eigen sleutel, kan ik daar ongestoord zoeken naar sporen van hoe het er uit moet hebben gezien, toen de oma van Meyer Sluyser er rondliep, tijdens de 'Zeeburger Kermis', die jaarlijks plaatsvond op de vastendag van 17 Tammoez. Veel gebaande paden zijn er niet, dus ik verdwaal al snel in het oerwoud van struikgewas en omgevallen bomen. Opgravingen ga ik er

(lehavdiel!) niet doen, maar niettemin voel ik mij soms net een soort Indiana Jones. Turend met mijn ogen en voelend met mijn voeten vind ik de ene matsewe na de andere. Vaak is het genoeg om de wortels van de brandnetels, die er welig tieren, op te pakken en als een tapijtje weg te rollen naar de laatste regel tekst. Met een oude borstel veeg ik het stof er af en als ik een foto wil nemen, maak ik de zerk nat met wat water uit de dichtstbijzijnde sloot.

Soms ligt er alleen een brokstuk, omgekeerd bovendien, dat ik met een beetje mazzel om kan draaien. Dan moet ik het met een schamel paar halve regels tekst doen. Toch lukt het ook dan vaak prima om te achterhalen voor wie die gedenksteen ooit is neergezet. De mensen die er liggen waren meestal arm, maar als het even kon werd hutje bij mutje gelegd om ervoor te zorgen dat er toch een matsewe kwam. Op z'n minst een houten, maar natuurlijk liefst een echte, van blauwe hardsteen. Behalve het werk van de steenhouwer kwam daar een hele administratie bij kijken en gelukkig is daarvan een belangrijk deel bewaard gebleven. Hetzelfde geldt trouwens voor de zgn. 'verloven tot begraven'. Die gegevens heb ik met veel geduld verwerkt tot plattegronden, waarop ik ook mijn vondsten in het veld kan intekenen. Het is net een legpuzzel, van meer dan tienduizend stukjes.

1 Jiddisj voor begraafplaats, 'Gutort' (keiwer owes is afgeleid van Kever Avot).

**Begraafplaats Zeeburg
met een drone vanuit de
lucht ©gefotografeerd door
Manuel Cahen-Eden**

Met behulp van dat document en wat ik verder weet over de vindplaats, zijn een paar letters soms al genoeg om een fragment van een zerk te identificeren. Daar wil ik graag een voorbeeld van geven. Ik kies daarvoor een wel heel bijzonder stukje steen, dat ik onlangs vond, toen ik spiedend als een reiger langs de sloot aan de Kramatweg liep, die op deze koude zonnige dag onverwacht helder was. Er stak iets uit de wal, dat eruit zag als een scherf van een flagstone, veel te dun zelfs om van een kinderzerk afkomstig te zijn. Zonder veel moeite kon ik het uit de modder tillen en met wat water en mijn borstel maakte ik de tekst min of meer leesbaar. Veel was het niet:

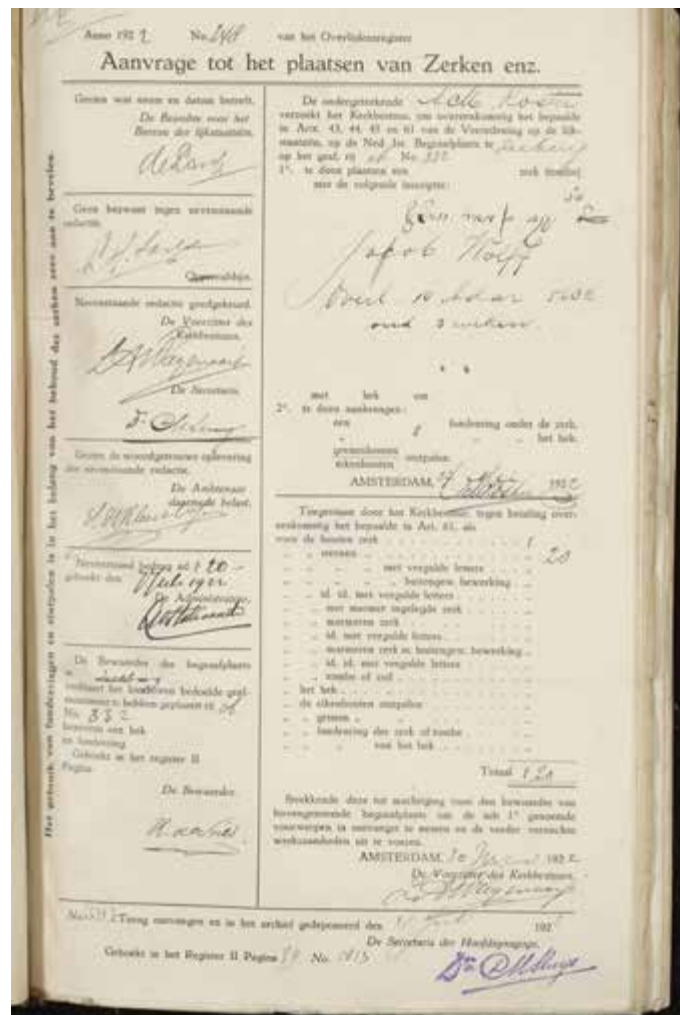
יעקב
בן מאיר
.....WOLFF
.....Adar 5682
.....weken

Wat een raar jaartal! Las ik het wel goed? Hoe ik ook poetste en krabde aan die "8", hij bleef wat ie was.

De begraafplaats was in 1914 vol en er werd daarna nog slechts sporadisch begraven, maar 'nefaliem' bracht men nog tot in de oorlog naar Zeeburg. Ik keek nog eens goed en toen viel mij het woordje 'weken' op. Zou dit dan tot het grafmonument van een baby hebben behoord? Thuisgekomen had ik hem al gauw gevonden. Het ging om een uiterst zeldzaam verschijnsel, een zerk op het graf van een kind dat nog geen maand oud is geworden. De plek

waar ik het vond geeft bovendien een redelijk overtuigend antwoord op een vraag, die andere onderzoekers al heel lang kwelde: waar kon die lange ($\pm 1000!$) rij 'A' met doodgeboren en vroeg gestorven kinderen zich bevinden? Hoogstwaarschijnlijk langs het oude looppad aan de westoever van dit jongste grafveld, dus.

Maar wie was dit ene kind uit de vele duizenden die op Zeeburg begraven liggen? Jakob Wolff werd geboren op 20 februari 1922 op Zwanenburgwal 84, als tweede zoon van Max Wolff (1893-1970) en Olga Butskowitz (1893-1934), en hij overleed drie weken later, op 13 maart. De naam Max Wolff zal velen van u bekend in de oren klinken: hij was de zoon van dr. Mozes Wolff (1853-1924). Vader en zoon waren belangrijke figuren binnen de Nederlandse Zionistenbond. Behalve dochter Mirjam (1926-1942) overleefden alle gezinsleden de oorlog. Max Wolff bleef in Nederland en is op 27 mei 1970 in Diemen begraven. Zijn kinderen schijnen allemaal Alia te hebben gemaakt.

JERUZALEM ► JAARVERSLAG 2020...

Net voor de corona konden we begin 2020 nog genieten van enkele gezellige en interessante bijeenkomsten met Rebecca Bitterman, Enny Kater, twee sjoeriem in Beit Barth met Chava Dinner en een koffiemiddag op de rand van de corona-epidemie met als gast Via Kimche-Evers.

Onze afdeling nam een beslissing: corona of geen corona, wij gaan door met activiteiten. En daarom kunnen we met trots vertellen over wat er bij ons gaande was: we schakelden snel over op zoombijeenkomsten.

Op 24 mei 2020 vond dan ook onze huishoudelijke vergadering plaats maar om het geen droge saaie bijeenkomst te laten worden, hebben we rabbijn Lody van der Kamp in Nederland bereid gevonden een voordracht te geven. Dat is het grote voordeel van de zoombijeenkomsten: internationaal publiek en sprekers van overal. Tijdens deze vergadering werd het oude

bestuur herkozen (op één lid na die zich terugtrok). Daarna vertelde onze gastspreker, aan de hand van een willekeurige datum, wat er op dat moment zo al met ons volk gebeurd is door de eeuwen heen.

Op 12 juli hadden we een virtuele toel naar de Minharot Hakotel met maar liefst 93 deelnemers. De aardige gids, David, vertelde ons in het begin dat hij een reis naar Amsterdam had gemaakt en daarom onze groep nu wilde leiden. Hij voerde ons letterlijk door de ondergrondse route tot het einde van de Klaagmuur, waarvan boven de grond maar een klein deel te zien is. Geweldig, wat een lange muur met sommige enorm grote stenen, alles gebouwd door koning Herodes. David verklaarde aan de hand van modellen, hoe de Eerste en de Tweede Tempel gebouwd waren en het verschil in oppervlakte tussen die twee. Wat voor ons bewaard bleef is hoofdzakelijk de Tweede Tempel, maar soms is er nog een overblijfsel van het voorafgaande tijdperk. Het was werkelijk een 'net echte' wandeling, en zonder moe te worden of met spierpijn na afloop. Hulde aan ons bestuurslid Eliahoe Philipson die deze tocht organiseerde.

Dat gaat goed, die zoom! Zo concludeerden we. En daarom besloten we de Tanach-sjoer van Chava Dinner, die vanaf maart niet meer plaatsvond, via zoom te hervatten. De

eerste sjoer was op 13 juli en tot onze vreugde zagen we nieuwe gezichten, ook elders uit het land, naast onze vaste Jeruzalemse deelnemers. Chawa weet het materiaal op boeiende wijze te brengen en bereidt zich altijd grondig voor. Voorlopig doen we deze sjoer nu wekelijks.

Op 28 juli was de AV van de IOH waar wij uiteraard aan mee zoomden. De vierde augustus sprak Beatrice Brom, psychologe en holistisch healer, over: 'Een tocht door het bos van de natuurlijke geneeswijzen'. Een optreden van de stand-uppiste Smadar Esther Morag stond eveneens op het program. En natuurlijk waren er de vele en fantastische zoomlezingen, georganiseerd door Chaya Brasz voor onze afdeling met ook een groot aantal deelnemers van elders, zowel uit Israël als uit Nederland.

... en verder in 2021!

Zo sloten we 2020 af, maar de corona verliet ons helaas nog niet en zo zoomden wij verder 2021 in met door Chaya uitstekend georganiseerde zoomlezingen van Joël Cahen, Ranjith Jayasena, Ruben Vis, Ewoud Sanders en Jan Maes. En natuurlijk de boeiende zoomlezing gegeven door Chaya zelf. Ook namen wij deel aan de door afdeling Haifa georganiseerde zoom met Jacques Wallage en die van afdeling Netania-Sharon met Harry Polak. Tanach wordt ijverig doorgeleerd, tot onze vreugde ontvingen we – hopelijk – allen de corona-injecties en na de IOH-AV op 11 mei mochten we eindelijk weer bij elkaar komen.

Onze afdeling tracteerde onmiddellijk de leden die zo trouw hun contributie betalen op een post-corona-

koffiemiddag, 12 mei. Ondanks het luchtalarm de zondag ervoor, zijn wij Jeruzalemmers niet weg te jagen en kwamen met dertig optimistische leden bij elkaar. Een gezellige en lekkere namiddag, verrijkt door een 'introdactie voor Sjawoet' van James Loewenstein.

Hopelijk blijft ons land rustig en zo hopen we in 2021 weer vele malen samen te kunnen komen.

Bestuur afd. Jeruzalem

BETH JULIANA ► LENTE

בית יוליאנה
Beth Juliana

Het is voorjaar en dat voelen we! Na onze tweede vaccinatie eind januari waren er natuurlijk veel verwachtingen bij de bewoners; bij sommigen bestond de hoop dat vaccinatie nummer twee met alles direct korte metten zou maken. Toch hebben we een en ander in een voorzichtig tempo weer opgebouwd en ik kan nu heel tevreden constateren, dat we bijna ons 'pre-coronaleven' terug hebben.

Natuurlijk heeft corona een behoorlijke stempel op ons leven gezet. Niet alleen in Beth Juliana maar overal in de hele wereld. We hebben enorm veel van en over elkaar geleerd en ik durf hardop te zeggen dat er ook goede dingen zijn gekomen door (of beter gezegd ondanks) de corona. Gelukkig is deze periode nu achter ons en zijn we aan het genieten van alles wat weer kan en mag.

We hebben een fantastisch Poeriemfeest gehad. Nog zonder gasten en met mondkmaskers op, maar het was echt feest. De avond begon met een optreden van onze dramagroep; het onderwerp was, heel toepasselijk, 'op reis gaan'. Iedereen wil ondertussen wel weer reizen. Na het openingsoptreden kwam er feestelijke muziek. Hier en daar had men moeite met het

herkennen van medebewoners: dat kwam niet omdat onze ogen achteruit zijn gegaan, maar omdat we ons allemaal goed verkleed hadden. Shoshannah Nasch (onze directeur) was niet te herkennen en Ido Aronson had zich verkleed als Shoshannah! We hadden een bewoonster die als het Covid-19 virus verkleed ging en er waren nog heel veel andere leuke kostuums. De sfeer zat er goed in. Het afgelopen jaar was het Poeriemfeest het laatste evenement dat we met een grote groep vierden want daarna was er direct de realiteit van de corona. Dit jaar was Poeriem het feest van de hernieuwde opening en sloten we hiermee het afgelopen, veeleisende jaar af.

De dag na Poeriem waren we in Beth Juliana al druk bezig met de voorbereidingen voor Pesach. Vorig jaar zaten we nog met elf kleine groepen op verschillende plekken in het huis aan de Seider, dit jaar was er gelukkig weer één enkele gemeenschappelijke Seideravond. Tevens konden we ook deze keer weer Avraham Roos – en zijn hele familie – ontvangen, die bij ons al jaren de Seider komt geven. We hebben allemaal genoten en kijken met plezier hierop

terug. Groot succes had de kleinzoon van de familie Roos die met zijn net twee jaar het Ma Nisjtana volledig uit zijn hoofd kende en voor al onze bewoners hardop zong!

Ons culturele programma, dat het afgelopen jaar in kleine groepen werd gepresenteerd en veelal via Zoom, is weer helemaal terug. Het enige verschil is dat we er nu extra van genieten! Het is fijn om de muzikanten in levende lijve te zien en te horen en de interactie met hen geeft aan alles een extra dimensie. De lezingen zijn weer frontaal, dus zijn er ook geen technische belemmeringen meer. Wat een jaar geleden zo vanzelfsprekend was wordt nu extra geapprecieerd.

We eten weer allemaal samen in de eetzaal, ontvangen gasten voor de maaltijden en familie komt zelfs weer logeren. In Beth Juliana begon de lente goed. De energie van een nieuw begin, van bloeien en groeien. De lente die zoveel met zich meebracht dit jaar: we hebben hoop, we hebben elkaar en voelen ons thuis in Beth Juliana!

Ita Vos

Ten eerste een pluim voor de redactie en alle medewerkers van Aleh, die het blad met de laatste (Pesach)uitgave als het ware een nieuw leven hebben gegeven. Wat kleuren kunnen bijdragen!

Ons verslag begint nog volop in de coronacrisis. Acteurs hadden toen geen werk; zo kregen we de gelegenheid Miki Kam en anderen te ontvangen en hun gezongen verhaal aan te horen.

Vaste activiteiten, door de bewoners zelf vormgegeven, gingen gewoon door. Met Poeriem was het enthousiasme voor verkleedpartijen matig, maar de traditie van 'misjloach manot', het aan elkaar geven of sturen van lekkernijen, ging wel gewoon door. Hamansoren werden volgens Joods-Hollands recept door bewoonsters bereid. De Megilla is door vaste vrijwilliger Claudio Millul voorgelezen. Hij doet dat al vele jaren.

Gelukkig kon dit jaar met Pesach de gezamenlijke Seider, onder leiding van Willy Siegel, wel gevierd worden. Willy is de zoon van Betty Rosler, voormalig directeur van Beth Joles. Een deel van de bewoners vierden de Seider samen met hun familieleden buiten het huis.

Herdenkingsdagen

In Beth Joles bestaat op de dag voor Jom Hasjoa al jaren een unieke traditie. Soldaten van חיל הים, onze zeemacht, komen in de vroege namiddag en bezoeken bewoners, die bereid zijn hun overlevingsverhaal gedurende de Sjoa verder te vertellen. De herdenkingsceremonie daarna werd samen met de soldaten gevierd; een hoge officier sprak ons toe.

Momenten van saamhorigheid zijn zo belangrijk in deze tijden. De ontmoeting tussen de jonge generatie en de overlevenden is voor beide groepen van belang, om de Holocaust zijn plaats in de geschiedenis te laten behouden. Zes verhalen van overlevenden werden verteld en zes kaarsen werden ontstoken.

Het lied van Buchenwald, door Gideon Millul vertaald en gezongen, werd door onze pianiste Ina muzikaal begeleid. Heel indrukwekkend; de hoop op vrijheid en de sterke wil om te leven kwamen duidelijk tot uiting. Enkele bewoners namen deel aan het project 'Herinnering in de salon', buiten Beth Joles, en vertelden daar hun verhaal.

Veel mensen in Israël zijn persoonlijk betrokken bij het verlies van geliefden of bekenden gedurende de oorlogen, zo ook bij ons in Beth Joles. Op Jom Hazikaron werden voor gevallen soldaten en door terreur omgebrachte burgers vele namen voorgelezen. De traditionele ceremonie beëindigden we met gezamenlijke zang.

Vrolijker dagen

Direct daarna volgde Jom Haätsmaoet, Onafhankelijkheidsdag. Zoals bij veel Israëli's de gewoonte is bereidde ook onze Beth Joles keukenstaf een lekkere maaltijd op de grill. Het leven bestaat gelukkig niet alleen uit moeilijke dagen.

Terugkijkend op de laatste maanden: zelfs nog gedurende de corona-epidemie bracht de vroege lente prachtige natuur met zich mee. Op een mooie dag in februari gingen we met een bus, volgens alle richtlijnen van het ministerie van gezondheid, op zoek naar anemonen en cyclamen. Het groen en de vele bloemen waren een fijne ervaring, ondanks de beperkingen. De natuur gaf ons het gevoel van vrijheid terug, koffie en koek smaakten daar extra lekker bij.

Dit was het verslag vanuit Beth Joles over de laatste maanden; we wensen allen van harte, dat het leven langs eerder gebaande paden blijvend zal terugkeren.

Gila en Judith

Eric Aviv, advocaat en notaris in Israël.

Ons kantoor kan u in de Nederlandse taal diensten verlenen. Onder meer kunnen wij al uw notariële zaken voor u regelen en u bijstaan in juridische kwesties. Wij komen graag bij u langs om u juridisch te adviseren.

- Het opstellen van testamenten volgens Israëliisch en joods religieus recht, zowel in het Nederlands als Hebreeuws
- Het behandelen van verzoeken om een verklaring van erfrecht
- Procederen bij de gerechten in Nederland of Israël
- Bijstand verlenen in letselschade zaken in Nederland en Israël
- Bijstand verlenen bij de aan- of verkoop van onroerend goed en de inschrijving daarvan bij het Israëliisch Kadaster (Tabo)
- Het verrichten van alle notariële werkzaamheden, waaronder notariële vertalingen en notariële legalisaties in verscheidene talen

KN

קרו-ניסנקירן-אביב משרד עו"ד ונוטריונים
Kro-Nisenkiern-Aviv Law Office & Notary

054-787-1271 📞

Website: www.nalawfirm.co.il

Adverteren in Aleh doet verkopen!

Advertentietarieven worden op aanvraag verstrekt door het kantoor van de IOH

פרסם ב"עלה" ותגיע לאלפי קוראים!
לקבלת תעריפי פרסום אנא פנה למשרד ארגון עולי הולנד

Advertise in Aleh and reach many thousands of readers!

For advertising rates please apply to the office of Irgoen Olei Holland

Jad Davids יד דוידס
The Joseph Zvi Davids Welfare Fund Ltd.

JAD DAVIDS BESTAAT 60 JAAR!

Ook de afgelopen maanden vergaderde het bestuur van Jad Davids per zoom en waren wij in staat diegenen te helpen, die daarvoor in aanmerking kwamen. Het valt ons iedere keer weer op, dat er nog steeds mensen zijn in onze kehilla, die niet op de hoogte zijn van de doelen van ons fonds en dus ook niet weten hoe ze hulp kunnen krijgen. Mocht u zo iemand kennen, verwijst hem of haar dan naar de website van Jad Davids om de weg te vinden: www.jad-davids.com.

Voor Pesach gaven wij een bijdrage aan de amoeta NINI CZOPP, de landelijke organisatie voor sociale zorg aan Nederlandse overlevenden van de Sjoa. NINI verzorgde daarvan verrassingspakketten, die zij aan de hen bekende adressen rondstuurden.

Er is enige onduidelijkheid ontstaan over de dag waarop de tafel van Jad Davids in Beth Juliana actief is. Onze trouwe vrijwilligsters zijn bijna iedere week actief en dat is meestal op woensdag, maar het kan soms veranderen. Als u iets van de tafel speciaal wilt kopen en dus zeker wilt zijn van de dag, neem dan voor uw komst contact op met de balie van Beth Juliana, tel. 09-9704646, zodat u zeker bent dat u de goede ochtend kiest.

Wij wensen u een rustige, gezonde en niet te warme zomer toe en hopen, dat u ook in de komende maanden Jad Davids niet zult vergeten.

Blijf gezond!

Bestuur Jad Davids

OORKONDEN

Zilveren oorkonde

David Eisenmann tgv 80^e verjaardag

UW GELD DIENT EEN GOED DOEL!!!

Voor speciale gelegenheden

Oorkonden	vanaf 100 NIS
Zilveren	vanaf 500 NIS
Gouden	vanaf 1,000 NIS

Elke woensdagochtend in Beth Juliana

Een grote collectie artikelen, zoals sieraden, cadeautjes voor de kleinkinderen enz. Aantrekkelijke prijzen te kust en te keur.

De opbrengst gaat naar Jad Davids. Vele kleintjes maken één grote... en u verblijdt de ontvanger.

Voor oorkonden van Jad Davids kunt u zich wenden tot: 03-6775174, bij geen gehoor graag een bericht achterlaten.

**Bankrekening Jad Davids: 215200/95,
Bank Leumi Ra'anana, snif 942.**

Graag met vermelding van naam en adres (voor de kwitantie).

Jad Davids יד דוידס
The Joseph Zvi Davids Welfare Fund Ltd.

Ridder in de woestijn

Van onze correspondent in het zuiden

Op vrijdag 19 maart werd Malka (Elsje) Shamir-De Leeuw benoemd tot 'Ridder in de Orde van Oranje-Nassau'. De ridderorde werd uitgereikt door Marieke Monroy, plaatsvervangend 'Chef de Poste' van de Nederlandse Ambassade in Israël. Zoals het in deze tijden kan gebeuren, stond ambassadeur Hans Docter op met een lichte hoest en besloot thuis te blijven in Herzlia. Marieke en de ambassadestaf reisden naar Omer, een mooi groen dorp in de Negev-woestijn bij Beër Sheva, om de medaille op te spelden (Er was helaas geen zwaard om Malka tot Ridder te slaan). Het hier volgende verslag is grotendeels gebaseerd op Marieke's speech:

Malka Shamir
Foto: Mickey Mabat, Beër Sheva

Franz Kafka schreef: "Neem mensen zoals ze zijn, of laat ze met rust. Je kunt ze niet veranderen, hooguit uit hun evenwicht brengen. Een mens is tenslotte niet gemaakt uit losse stukjes, waarvan je er een kunt vervangen". (Franz Kafka, Brieven aan Felice).

Malka is een student van Franz Kafka en op deze zin is haar leven gebaseerd. Het is geen makkelijk leven, begonnen in Oss, in de schaduw van de Sjoa, met ouders die hun leven weer probeerden op te pakken. Haar vader had niet alleen zijn familie verloren maar ook zijn gezondheid en stierf toen de kinderen nog jong waren. Haar moeder kwam nooit over het verlies heen, maar was sterk, en bouwde een gezin op voor Malka, haar zus en broer, ondanks alles.

Malka slaagt erin altijd de positieve kanten van het leven zien. Haar nicht vroeg zich af: "Hoe kan een vlinder opgroeien in zo'n huis?"

Als een vlinder vloog Malka op jonge leeftijd uit, ze was vijftien en ging met Youth Aliyah naar Israël. Eerst naar kibboets Merchavia, waar ze haar liefde, Milton, ontmoette. Later gingen ze naar Beër Sheva. Malka en Milton bouwden een grote en mooie familie op, met vier kinderen en dertien kleinkinderen. Maar voor Malka was dat niet genoeg. Na werk als schoonheidsspecialiste werd ze verpleegster in het Soroka ziekenhuis, gevolgd door een studie Engels aan Ben Gurion University en Bar Ilan University. Ze begon een lange carrière als lerares Engels. Malka specialiseerde zich in kinderen die door andere leraren al waren opgegeven. Met een grote dosis persoonlijke aandacht sleepte ze hen door het eindexamen.

Zo werd Malka ook lerares bij de 'Alnuhud Association for Promotion of Bedouin Women's Education in the Negev'. De Arabische Bedoeienengemeenschap in de Negev heeft een heel laag onderwijs niveau. Voor Bedoeienenvrouwen is de situatie nog veel droeviger. De Associatie hoopt de vrouwen, door ze sociale en academische vaardigheden bij te brengen, een kans te geven hen eigen leven op te bouwen.

Ondanks al het bovenstaande, dat was NIET de reden dat de Ambassade hier was om de Koninklijke onderscheiding uit te keren. Die onderscheiding heeft Malka verdiend door haar vele werk voor de Nederlandse gemeenschap in Beër Sheva en het zuiden. Malka staat altijd klaar om nieuwe immigranten te helpen om de weg te vinden in de Israëlische bureaucratie. En ze helpt Nederlanders bij autoriteiten, waaronder de Nederlandse Ambassade. Ze bezoekt de zieken en alleenstaanden en helpt bij persoonlijke tragedies. Alles als vrijwilliger voor de Nederlandse immigrantenorganisatie (Irgoen Olei Holland), of de cliëntenraad van de WUV voor vervolgingsslachtoffers, maar meestal gewoon omdat er hulp nodig is. Ze heeft altijd tijd, weet tijd te maken.

Ondertussen is ze bezig een PhD te schrijven over Kafka. Kafka schreef: "Het is niet nodig naar de zon te vliegen, maar om een schoon klein plekje te vinden waar de zon soms schijnt, en je wat warmte kan vinden." Malka zoekt het licht en met al haar warmte en energie kan ze anderen helpen met liefde en respect.

Marieke Monroy besloot haar woorden met "daarom is de Ambassade blij en bevoorrecht om Malka namens Zijne Hoogheid de Koning tot 'Ridder in de Orde van Oranje Nassau' te benoemen."

Het toekennen van het Ridderschap, met natuurlijk de catering, kon volgens de coronabeperkingen slechts door de familie en een handvol gasten worden bijgewoond. De Ambassadeur was via 'zoom' aanwezig.

Met dank aan Thirza Junger, Marieke Monroy, Wilma Blok en Sara Hage van de Ambassade, Miriam Dubi, Hanna Figueras, Shulamit Noot en Baruch Bartel.

MAATSCHAPPELIJK WERK MET EEN JOODS SAUSJE

Het is al enkele jaren geleden, dat ik bij een Cleveringa-lezing aan de Universiteit van Haifa opeens een stem achter me hoorde: "Weer alleen mannen op het podium, geen enkele vrouw te bekennen bij de Cleveringa-lezingen, kan dat nou echt niet anders?" Ik keek om, recht in de ogen van Marthi Hershler-De Wilde. Het ergerde haar geloof ik nog meer dan mijzelf en jaar in jaar uit was dit het zelfde. Vervolgens hebben enkele vrouwen er binnen de IOH een punt van gemaakt en twee of drie jaar later, in 2018, kwam het goed. Sindsdien is er sprake van iets meer balans.

Marthi Hershler is op 30 november 2020 geridderd. Ze is nu ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Het is wat stillletjes gebeurd zo midden in de coronatijd, buiten in de tuin van de ambassadeurswoning en met een beperkt publiek op voorgeschreven afstand. De datum was een bijzondere, want op diezelfde datum werden in 1971 Hielke en Gelske Brouwer-De Boer onderscheiden in Yad Vashem als 'chasidei oemot ha'olam' (rechtvaardigen onder de volkeren). Zij hadden de zusjes De Wilde, Marthi (8 jr.) en haar jongere zusje Jolein (4 jr.) een onderduikplaats geboden en zorgden voor de twee meisjes tot het eind van de bezetting, toen ze terug gingen naar hun ouders. De Brouwers leefden vanuit een motivatie, die ze

omschreven als 'zorg en aandacht voor anderen'. Het is een understatement om te zeggen dat Marthi dat devies voor zichzelf overnam en er haar hele leven aan wijdde. Groot van stuk is ze niet, eerder klein, het onafscheidelijke hoedje op, waarmee ze haar keuze als Joodse vrouw uitstraalt, welbespraakt, strijdbaar, soms ervaren als 'lastig' en 'in-de-weg-lopend' (m.i. een compliment), heel eerlijk en rechtuit en zodoende herkenbaar als een ware ridder als je haar kent.

Na de onderduik kwam de Joodse tsofioet (padvinderij) en met de klimmende leeftijd ging dat vanzelf over in leiderschap over welpen. Daarna kwam de opleiding tot maatschappelijk werker – ze noemt zichzelf werker en geen werkster – waar ze haar carrière in maakte. Na haar eerste Alia werkte ze in 1962 korte tijd in Kefar Chasidim met delinquente jongens en vervolgens begon ze in 1963 in Jeruzalem als maatschappelijk werker bij het ziekenfonds, koepat choliem clalit, en tevens bij het psychiatrisch ziekenhuis in de wijk Talbieh. Actief voor de sjoel Beth Hillel, ontmoette ze haar echtgenoot, Israël Hershler. Ze trouwden in 1964 en gingen wonen... in Amsterdam.

De verdeling van haar tijd was toen al bepaald: werk, gezin sjoel. Alleen het accent verschoof met de jaren. Stabiël bleef steeds dat haar persoonlijke betrokkenheid – de zorg en aandacht voor anderen – bij alles en iedereen het verschil bleef uitmaken. In het begin was er de opbouw van het gezin met drie kinderen en de nieuw gestarte sjoel in Amsterdam-Oost. Daarnaast was er WIZO Aviv en vervolgens de bekende Joodse vrouwengroep Deborah. Vrouwen konden immers geen lid zijn van de Raad van de

Joodse gemeente, zelfs hun plaatsnemen op de publieke tribune leidde tot hevige weerstand. Vooral na verhuizing (1985) naar Amstelveen kreeg dit onderwerp een steeds grotere plaats in haar leven. Ze wilde immers, net als een aantal andere vrouwen naar de Sjabbat-middagcursus, maar die was alleen voor heren! Dus richtten zij een eigen leergroep voor vrouwen op.

Inmiddels had ze ook haar professie weer opgepakt. Joop Sanders, secretaris van het NIK, wilde een pastoraal werker in deelfunctie benoemen: 'maatschappelijk werk met een Joods sausje' werd dat genoemd. Het was Marthi op het lijf geschreven en zo begon ze als pastoraal werker. Via de contacten met Joods Maatschappelijk Werk, die ze daardoor ontwikkelde, rolde ze verder naar een functie bij JMW, die ze 31 jaar vervulde tot haar pensioen. Het Joodse sausje bleef daar steeds volop bij horen: ze gaf Joodse les, wat veel betekenis had voor onder andere voormalige onderduikers die de weg terug zochten naar hun Joodse identiteit.

Na hun Alia in 1996, zien we haar terug in functies in de Nederlandse gemeenschap. Druk als altijd voor het bieden van hulp aan de overlevenden van de Sjoa. Dat gebeurde

vooral via het Ajalah-bestuur – jarenlang als voorzitter – en daaruit voortvloeiend ook als vertegenwoordiger in de SPI. Ajalah was de organisatie, die rechtsbijstand bood aan de uit Nederland afkomstige oorlogsoverlevenden in Israël. Tegelijkertijd was en is ze actief lid van de Cliëntenraad Israël, die, in samenwerking met de ambassade, oorlogsoverlevenden helpt door bemiddeling bij het aanvragen van uitkeringen.

Geen wonder dat ze bij het opspelden van haar ridderorde niet alleen is toegesproken door ambassadeur Hans Docter, maar ook door Menachem Philipson namens – het inmiddels opgeheven – Ajalah. Zij waren allebei aanwezig. Voormalige ambassadeur in Israël, Gilles Beschoor Plug sprak warme woorden via de 'zoom' vanuit zijn standplaats in Servië (nu inmiddels Moskou) en datzelfde gold voor Willem Gommers, zo mogelijk nog warmer, helemaal vanuit Paramaribo.

Zoon Ariël Hershler heeft zich ijverig bezig gehouden met het op foto's vastleggen van de gebeurtenis. Bovendien maakte hij een indrukwekkende video-opname, die iedereen via deze link kan bekijken en beluisteren: https://www.youtube.com/watch?v=oMAZq7Inh_Y.

Chaya Brasz

WOORDEN IN TANACH DIE NU EEN ANDERE BETEKENIS HEBBEN

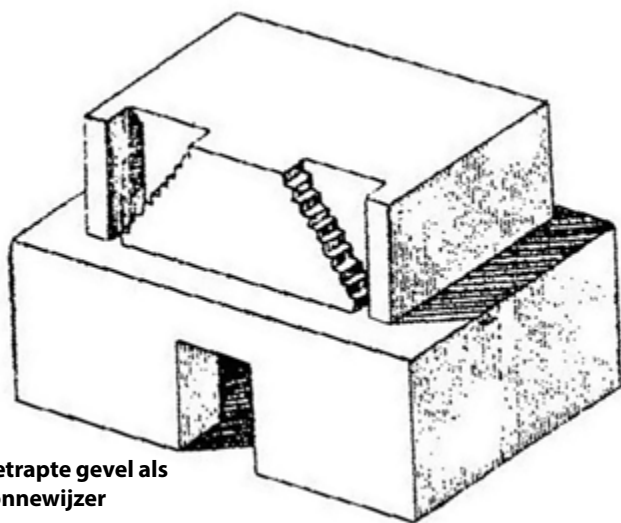
door Chawa Dinner

Bijna iedereen weet dat het woord chasjmal in de Tanach de betekenis van een heldere edelsteen heeft. In de tijd van de profeet Jechezkel (Ezechiël) was het algemene gebruik van elektriciteit nog niet ontdekt. Maar sinds we van deze uitvinding genieten, is ook het woord chasjmal vernieuwd voor dit concept. Dit is niet het enige voorbeeld van verandering van betekenis van een woord in de Tanach. Hier zijn er nog enkele:

Sja'al is tegenwoordig een klein stukje grond, de maat van een voetstap. Maar in de Tanach is sjo'al ten eerste de holte van de hand en ten tweede de inhoudsmaat van de hand (zie Ezechiël 13:19).

מי מדד בשעלו מימין? (ישעיהו מ' 21)

Dit vraagt de profeet Jesjahoe (Jesaja): Wie meet in zijn hand water?

Getrapte gevel als zonnwijzer

De koning van Aram bedreigt de koning van Israël: "Er is geen aarde/zand/stof genoeg in Sjomron om de handen van mijn soldaten te vullen" (om de stad te belegeren); daarvan is het woord misj'ol afgeleid, een diepe weg tussen twee hoogten.

Degel דגל. Het moderne woord voor vlag. In de Tanach is het een militaire eenheid die aanvankelijk een banier/vaandel/vlag droeg, die daar 'ot' = teken genoemd wordt.

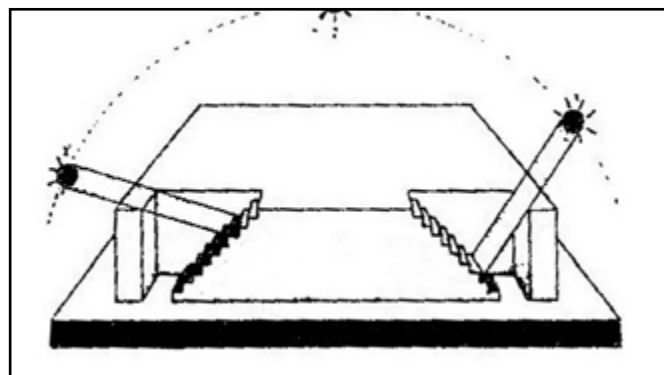
איש על דגלו באותות לבית אבותם (במדבר ב' 2)

Machon in ons dagelijks gebruik is een instituut. In de Tanach is het een basis/fundament. In het meervoud: mechonot. Deze vorm is vandaag het meervoud van mechona = machine. Instituten zijn mechoniem.

Ma'ala, ma'alot – in het Ivriet: voordeel – voordelen, graad - graden (temperatuur).

In de Tanach is Ma'ala - ma'alot = trede of trap. Ma'alot Achaz was een gebouw in Jeruzalem, in de tijd van de eerste Tempel met een getrapte gevel, dat als zonnwijzer werd gebruikt.

Sjelet שַׁלֵּט. Dit is een schild in de Tanach. Voor schild gebruiken we vandaag het woord mageen en sjelet is

Op deze wijze houden wij de elektriciteitsrekening laag

een uithangbord, daarvan afgeleid is het woord sjiloet: het aanbrengen van straatnaam- en verkeersborden.

In het Ivriet is le'esor verbieden, zo is het ook in de rabbijnse literatuur אסור. In de Tanach betekent het binden, bijvoorbeeld een strijdwagen/rijtuig aanspannen met een trekdier.

וַיֵּאסֹד אֶת רֶכְבוֹ (שמות יד 6)

Machoz in de Tanach betekent haven en in het moderne Hebreeuws district, regio. De stam van dit woord is AChZ grijpen, vasthouden: de plaats waar de schepen vastgehouden kunnen worden. (Psalm 107; 30).

גבול

Oorspronkelijk heeft deze stam (GWL) met een touw te maken. (Exodus 39:15). Daarbij is het ook een gebied (wordt gemeten met een touw) en ook grens! Vandaag is alleen de laatste betekenis geldig gebleven.

צחור

Maar het meest verbazende woord is tsachor, dit woord komt maar eenmaal voor in de Tanach en wel in het meervoud (Richteren 5). De oorspronkelijke betekenis is geelachtig, uitgedroogd door de zon, de kleur van de woestijn en zelfs wolkleurig (Ezechiël 27:18). Sinds de middeleeuwse commentaren tot en met vandaag is tsachor wit en nu zelfs nog witter dan wit, blank! Misschien om de tegenstelling met sjachor – zwart te accentueren?

Kiryat Shmona, stad in ontwikkeling

Osnat Gelber-Raski¹ (59) is nog maar kort Hoofd Educatie bij de gemeente Kiryat Shmona, dus haar baan is nog nieuw. Youth Futures is echter een oude bekende voor haar. “Eén van de pareltjes in Israël,” zegt ze trots.

De gemeente is één van de drie financiële partners van Youth Futures. Welbested geld. In Israël geldt de leerplicht van 3 tot 18 jaar. In het voortgezet onderwijs zijn verschillende programma's om kinderen uit risicogezinnen te ondersteunen. Youth Futures is één van de weinige die zich op jongere kinderen richt, terwijl het belangrijk is juist in een zo vroeg mogelijk stadium kinderen uit zwakke gezinnen bij te staan. “Hoe weerbaarder kinderen zijn als ze naar het voortgezet onderwijs gaan, hoe beter,” zegt Osnat. Ze kan bogen op een lange carrière in het onderwijs en in het werken met kwetsbare kinderen. In haar woonplaats Rosj Pina was ze directeur van een basisschool, ze werkte in het voortgezet onderwijs en de laatste jaren was ze actief als regiomanager educatie voor Noord-Israël.

Kiryat Shmona is een grensstad, vlakbij Libanon en Syrië en ontstond in 1949, een jaar na de stichting van de staat Israël. Het begon als een tentenkamp voor immigranten en

groeide langzaam uit tot een stad. De huizen moesten zo snel mogelijk worden gebouwd tegen zo laag mogelijke kosten. Dat zie je nu nog terug. Veel buurten zijn verloederd. De openbare verlichting is stuk, het is er vies. De bevolking is heel divers. Werkloosheid speelt hier echter geen rol van betekenis, bijna iedereen werkt. Om en nabij de helft van de bevolking leeft van een minimum inkomen, waaronder veel alleenstaande moeders. Er zijn veel probleemgezinnen: gedragsproblemen, drugs, alcohol en huiselijk geweld. En tijdens corona zijn die problemen alleen maar toegenomen. Sinds de jaren zestig lag Kiryat Shmona regelmatig onder vuur tijdens de Libanonoorlogen. De ontwikkeling van de stad stond stil en Kiryat Shmona werd geheel afhankelijk van geld van de overheid.

FASTEST CAR RENTAL SERVICE ON DUTCH AIRPORTS

- Easy pick-up and return
- No nonsense
- Unlimited mileage
- 100% all inclusive

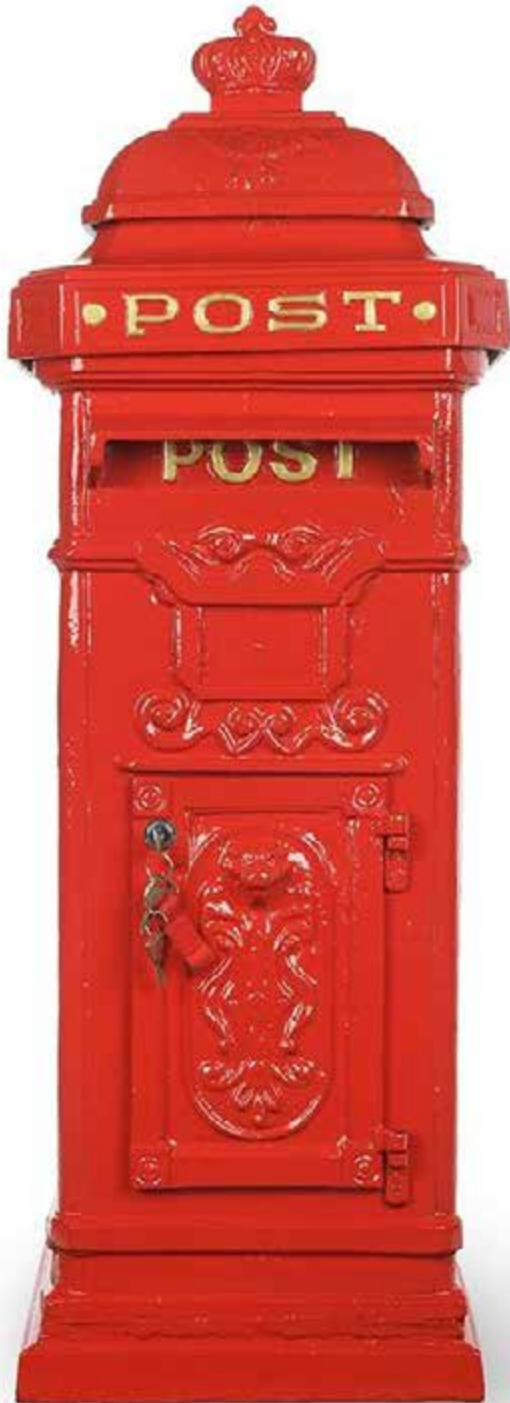
www.bbllcarrental.com

Maar het tij keert. Een jonge burgemeester van 34 jaar zorgt voor nieuw elan. Hij heeft veel jonge mensen om zich heen verzameld en met elkaar hebben ze een missie: Kiryat Shmona ontwikkelen tot het centrum van foodtech en agrotech. Daarvoor zijn goed opgeleide bewoners nodig. Youth Futures kan daaraan bijdragen.

Het programma heeft zichtbaar succes, kinderen en hun families worden erdoor gesterkt. En dat is een belangrijk begin. Als kinderen vervolgens hun opleiding met succes kunnen afronden, met de juiste kwalificaties en kennis op het gebied van computers, dan krijgen ze een goede positie in het leger. Die is bepalend voor hun verdere ontwikkelingskansen.

De gemeente is ambitieus. Met werkgelegenheid, betere huizen en voorzieningen zoals een ziekenhuis, wil het een aantrekkelijke stad worden waar mensen graag komen wonen en werken.

1. Osnat Gelber-Raski, van huis uit Gelber, is van Nederlandse komaf. Het artikel verscheen in maart 2021 in het blad 'Israelactief' van de Collectieve Israel Actie in Nederland. Met dank aan Greet Coopman

Ingezonden brief:

Geachte redactie,

Ik wil u mijn reactie doen toekomen op het artikel van rabbijn Corrie Zeidler, dat u gepubliceerd heeft in uw achtenswaardig tijdschrift Aleh 79/1.

Ik wil niet ingaan op haar vaak interessante inzichten en het is haar volledig recht de opvatting naar voren te brengen, dat "de reden voor het verwijderen van het chameets was om plaats te maken voor de nieuwe oogst..."

Ik ben echter van mening dat Aleh niet het passende orgaan is om deze mening, die indruist tegen de opvatting van vele abonnees, te publiceren. Laat zij haar nieuwe ideeën voor publicatie opsturen naar vakorganen zoals het Zeitschrift für alttestamentliche Wissenschaft (ZAW) en het Journal of Biblical Literature (JBL).

De gemeenschappelijke noemer van de abonnees van Aleh wordt m.i. gevormd door artikelen die betrekking hebben op Nederland of zulke artikelen van (ex)Nederlanders die geen aanstoot kunnen geven aan de gemiddelde abonnee.

Eljakim (Alex) Wajsberg

Repliek namens de redactie:

Geachte heer Wajsberg,

U gaat niet in op wat 'uw' probleem met rabbijn Zeidlers tekst was; u begrijpt zelf ook wel dat de levensopvattingen van onze vele honderden leden/abonnees zeer verschillend, uiteenlopend en kleurrijk zijn.

Vanzelfsprekend oefenen wij geen censuur uit op de bijdragen van onze medewerkers, zolang ze niet opruiend, kwetsend, bewezen onjuist, enz. zijn. Dat was betreffende het artikel van rabbijn Zeidler geenszins het geval.

We horen graag constructieve kritiek van onze lezers en krijgen ook graag bijdragen van nieuwe medewerkers. Mag ik u uitnodigen in overleg met de redactie t.z.t. een eigen bijdrage aan te leveren?

Met vriendelijke groet,

Ya'akov Almor, redactielid Aleh

Twee oproepen van Betty van Essen-Kok:

Oproep: Van Detschool

Bij deze ben ik zo vrij dit via de IOH te sturen in de hoop dat er mensen zijn die op de Van Detschool in het Hortusplantsoen in Amsterdam leerden in de jaren 1936 tot 1938. En die misschien in Israël wonen.

Jaren geleden werden juffrouw Hoefsmit en juffrouw Schilperoort geëerd in Yad Vashem vanwege het feit dat zij meisjes van de Van Detschool redden door hen – voor zover ik weet – naar het zuiden van Holland te brengen.

Oproep: Leerlingen Louk van Essen

Verder zou ik heel graag willen horen van de vroegere leerlingen van Louk van Essen, die hen les gaf als voorganger van de Joodse gemeente in Deventer.

Iedereen groet ik hartelijk vanuit Jeruzalem,

Betty van Essen-Kok (bereikbaar via de IOH)

LEEFTIJD

*Soms gaat voor bejaarden iets mis
Zoals bij de dagelijkse dis
Maak jij het niet klaar?
Dan doe ik het maar
Of samen, nog beter gewis*

*De werkster kwam niet deze week
Ze zei het vooraf, zoals bleek
We hadden dit niet geweten
Dat heeft ons gespeten
En zoonlief gaf ons dus een preek*

*Om op de kalender te schrijven!
Na wat hoofdschudden, na handenwrijven
Werd het weer uitgelegd
Heel geduldig terecht
En de werkster kon extra lang blijven*

*Ouder worden, dat moeten we weten
Eist van ieder veel passen en meten
Maar we kunnen het klaren
Zwart of witter van haren
Onze leeftijd? Die zijn we vergeten...*

Tsvi Bar-Rav

FEUILLETON

Geluk en zegen

Diverse aspecten in de ontwikkeling van veeteelt, veehandel en veemarkten in Nederland vanaf de late Middeleeuwen

door oud-veehandelaar Herman Braaf

Tot genoegen van de redactie heeft de ons allen welbekende Herman Braaf erin toegestemd zijn nieuwe boek 'Geluk en zegen' in afleveringen in Aleh te laten verschijnen.

Hoofdstuk I: Het verschijnsel veemarkt door de eeuwen heen

In het jaar 1289 vat het stadsbestuur van Rotterdam, als eerste in de Noordelijke Nederlanden, 'de koe bij de horens' door te besluiten tot het instellen van een veemarkt.

Een veemarkt komt natuurlijk niet zomaar uit de lucht vallen en deze eersteling had zijn voorgeschiedenis. Veehandel is zo oud als de mensheid, waar en wanneer deze begon met het domesticeren van runderen, schapen en kleinvee; lang voordat er ooit munten werden geslagen, bestond er al ruilhandel in vee. De vraag is, hoe in de middeleeuwse Lage Landen een toch al bestaande toestand van allerwegen informeel verhandelen kan leiden tot een bepaalde druk op de vroede vaderen van een stad – centraal gelegen in een veeteeltgebied – om die ongetwijfeld chaotische informele toestand te formaliseren tot een ordelijk gebeuren. We stellen ons voor, dat

Veemarkt Rotterdam

het om en nabij de poorten van de Maasstad en ook daarbinnen een levendige bedoening moet zijn geweest. De burgers dienen te worden gevoed, vleeshouwerijen bevoorrad, om van de niet minder intense zuivelhandel nog maar (niet) te zwijgen. Aan de basis van zulke primaire levensbehoeften staan runderen, geteeld door boeren en opgekocht door handelaren. Dus worden schout en schepenen van deze dynamische ontluikende metropool in het zuiden van het graafschap Holland het erover eens, zo'n ongebreidelde 'koehandel' in meer geregelde banen te leiden.

[Fast forward na een Rotterdamse primeur in 1289, naar de stad Utrecht van het jaar 1582, dus bijna drie eeuwen later! Denkelijk als gevolg van diverse uitwassen van niet-bonafide handel in vee komen ook de bestuurders van deze stad uiteindelijk tot de beslissing, een veemarkt aan te leggen.](#)

Als derde in de rij verschijnt Leeuwarden dat in de aanvang van de zeventiende eeuw (de juiste datum ontbreekt), vrijwel zeker onder de invloed van een sterk opkomende veehouderij in de provincie Friesland, eveneens de handen uit de mouwen steekt met het in werking stellen van een veemarkt. Iets later kan Groningen nog als een der koplopers worden beschouwd met de introductie van een veemarkt op een locatie die nog steeds Ossemarkt heet; deze werd verplaatst naar waar nu het Oosterpoortcomplex staat en vandaar in 1964 naar de Sontweg. Bovendien was er een paardenmarkt aan het Heenvliet.

In de zuidelijke Verenigde Provinciën maakt 's Hertogenbosch in dezelfde Gouden Eeuw furore met de invoering van een veemarkt voor deze bruisende stad, terwijl in het naburige Limburg, met name te Valkenburg, reeds voorheen op de bekende jaarmarkt aldaar rundvee ter verkoop werd aangeboden.

In die periode zien alom te lande jaarmarkten het licht, waarbij naast de aanvoer van paarden en rundvee, vele attracties zoals draaimolens, kramen en dergelijke een groot publiek aantrekken. Alleen al in de provincie Drenthe zijn er naast Zuidlaren nog maar liefst vijf andere plaatsen – Assen, Meppel, Beilen, Dalen en Dwingeloo – waar dergelijke jaarmarkten plaatsvinden.

Om opnieuw met zevenmijlslaarzen de eeuwen te overbruggen: specifiek de Zuidlaarder jaarmarkt, waar ik reeds als jonge achttienjarige veehandelaar in de jaren vijftig van de vorige eeuw en ook nadien naar toe trok, had een grote aantrekkingskracht op me. Niet alleen door

het feit dat ik daar met het 'schorsen' veelal kans zag een behoorlijke winst te maken, doch ook vanwege het jaarlijkse samenzijn met de familie Bosch die ik, sinds de bij hen doorgebrachte onderduikperiode in de bezettingsjaren, als mijn pleeggezin beschouwde.

Het zogeheten 'schorsen' had betrekking op een vroegtijdig inkopen en weer ter plaatse verkopen van courant gebruiksvee. In tegenstelling tot de wekelijkse veemarkthandel, waar het loven en bieden veelal wat stroever verliep, hield de Zuidlaarder markt daarentegen als het ware een meer joviale wijze van verhandelen in. Naar mijn mening was hier sprake van een psychologisch verschijnsel waarbij de agrarische bezoeker behalve misschien de aankoop van paard, veulen dan wel rundvee, door de grote variatie van diverse attracties in een ontspannen sfeer de dag doorbracht, veelal in het bezit van de alom bekende Zuidlaarder bollen die voor moeder de vrouw en kroost mee naar huis werden genomen.

Wat moeten we ons indenken bij het begrip veehandel? Onderscheid kon toen, net als nu, worden gemaakt tussen handelaren die uitsluitend slachtvee kochten terwijl anderen onderhandelden met boeren, die drachtig rundvee zochten om een veestapel te beginnen of uit te breiden. Verder kan het beroepsveld worden opgedeeld in markthandelaren, die onder elkaar hun negotie uitoefenen, en boerenhandelaren die de veehouders thuis bezoeken, dus 'de boer opgaan'. De boerenveehandelaar liep dagelijks door het platteland, waar de boerderijen vaak op grote afstand van elkaar liggen. Het behoeft geen betoog dat de uitoefening van zo'n beroep uiterst moeizaam verliep. Waarschijnlijk werd bij de koop bedongen, dat de veehouder zelf voor het vervoer van het aangekochte vee naar de markt zorg zou dragen; voor zeker kan worden aangenomen dat de koopsom vooraf, contant werd afgerekend.

Er mag worden verondersteld dat de boerenveehandelaar meerdere dagen van huis verwijderd bleef en zijn onderkomen vond in herbergen, hier en daar aanwezig. Een ware verbetering kwam pas in het begin van de twintigste eeuw tot stand bij de invoering van de hondenkar, ook wel dogcar(t) genoemd. Deze werd door boerenveehandelaars en ook

Jacob de Vries, alias
'Jeudenjaopie',
Dwingeloo

Joodse marskramers al gauw aangeschaft. Jan Kraak, de auteur van 'Hak, pak en zak' (zie hoofdstuk II) beschrijft in dit verband de bekende marskramer Jacob de Vries alias 'Jeudenjaopie', die in Zuidwest-Drenthe zijn waren met een dergelijke hondenkar aan de man bracht.

Persoonlijk herinner ik me als vijfjarige een bezoek bij mijn grootvader Izak Meijer, een bekende veehandelaar in Musselkanaal, waarbij hij ons als eerste in zijn woonplaats vol trots een hondenkar liet zien; inclusief twee prachtige trekhonden, die nog 'ingewerkt' moesten worden.

Terug naar de goede oude tijd. De verdere ontwikkeling van het veemarktwezen kwam vooral eind negentiende-begin twintigste eeuw tot stand in steden als Purmerend, Leiden, Doetinchem, Zwolle, Hoogeveen en daarbij – tot onze verbazing – Amsterdam pas in 1887, een luttele dertien jaren voor het begin van de vorige eeuw. Over informele handel gesproken: hoogstwaarschijnlijk, doch niet met zekerheid vast te stellen, werd daar het vee van oudsher in een zijstraat van de Dam verkocht, waaruit de alom bekende naam Kalverstraat zou zijn ontstaan...

Helaas raakten met de aanvang van de eenentwintigste eeuw vele veemarkten, alom te lande, aan het historisch einde van hun bestaan, veelal als gevolg van eerder vermelde epidemieën als mond- en klauwzeer, de uit

Engeland overgewaaid Mad Cow's Disease en dergelijke.

[In 2020 was de recente coronapandemie oorzaak van de algehele sluiting van alle bestaande veemarkten ten lande, met uitzondering van de Leeuwarder veemarkt waar uitsluitend slachtvee mag worden aangevoerd, onder bepaling dat de afvoer naar de abattoirs dezelfde dag dient plaats te vinden.](#)

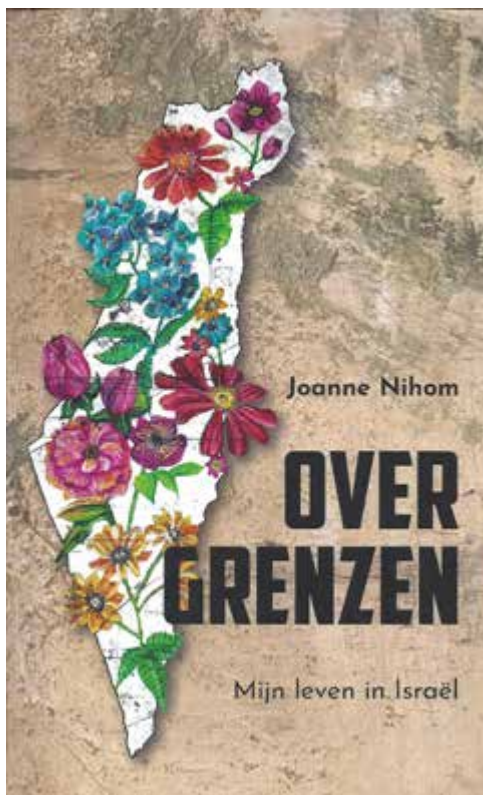
Naar mijn mening hebben diverse stadsbesturen niet 'met de ogen geknipperd' bij het voornemen tot uitvoering van deze besluiten, aangezien de vrijkomende terreinen plaats konden maken voor reeds lang ontworpen ontwikkelingsplannen; hierbij komt dat de aloude veemarkten veelal in het stadscentrum waren gelegen. Als resultaat hebben vele veehandelaren te lande het laten afweten, omdat niet op korte termijn een verbetering hierin wordt verwacht. Ook heeft de Bond van Veehandelaren, in vergadering bijeen, melding gemaakt van een algehele opheffing inzake al zijn functies en dit besluit aan alle leden meegedeeld.

Hoewel in kleinere omvang nog in zekere mate enige vorm van veehandel zal blijven voortbestaan, mag worden aangenomen dat het aloude veehandelaarsberoep, dat veelal van vader op zoon werd voortgezet, op de huidige generaties weinig of geen aantrekkingskracht meer heeft.

(wordt vervolgd)

JOANNE NIHOM: OVER GRENZEN MIJN LEVEN IN ISRAËL

door Bart Berman

Wie onder ons echter toch besluit zich tot lezen te zetten, wordt aangenaam verrast. Aan het woord is een auteur met een trefzekere (virtuele) pen, die sommigen trouwens al kennen van haar freelance journalistieke werk voor Aleh. Trefzeker in haar beschrijving van toestanden, maar ook en vooral van mensen in Israël; juister geformuleerd “en in de door Israël geadministreerde gebieden” aangezien een deel van de handeling zich daar afspeelt. Joanne heeft namelijk een levendige belangstelling voor de Arabisch-Israëliëse bevolking en hun Palestijnse verwanten, om die twee begrippen even puur geografisch te benoemen. Vanuit die interesse is het maar een kleine en voor haarzelf noodzakelijke stap naar de vredesproblematiek, zoals deze hier keer op keer aan de orde komt. Het blijft niet bij hoogdravende terminologie: waar het Joanne bij uitstek om gaat zijn de initiatieven – vanuit de wederzijdse basis – om tot beter onderling begrip te komen. Om die initiatieven in kaart te brengen, waagt ze zich tot in

We zullen er aan moeten wennen dat de uit Nederland afkomstigen hier niet genoeg in aantal zijn om het doelpubliek te vormen voor een boek in hun eigen taal over Israël, ook niet dit boek van Joanne Nihom. Zoiets houdt een bepaalde wijdlapigheid in, vereist om lezers in Nederland voldoende achtergrondinformatie te verstrekken voor begrip van plaatselijke omstandigheden.

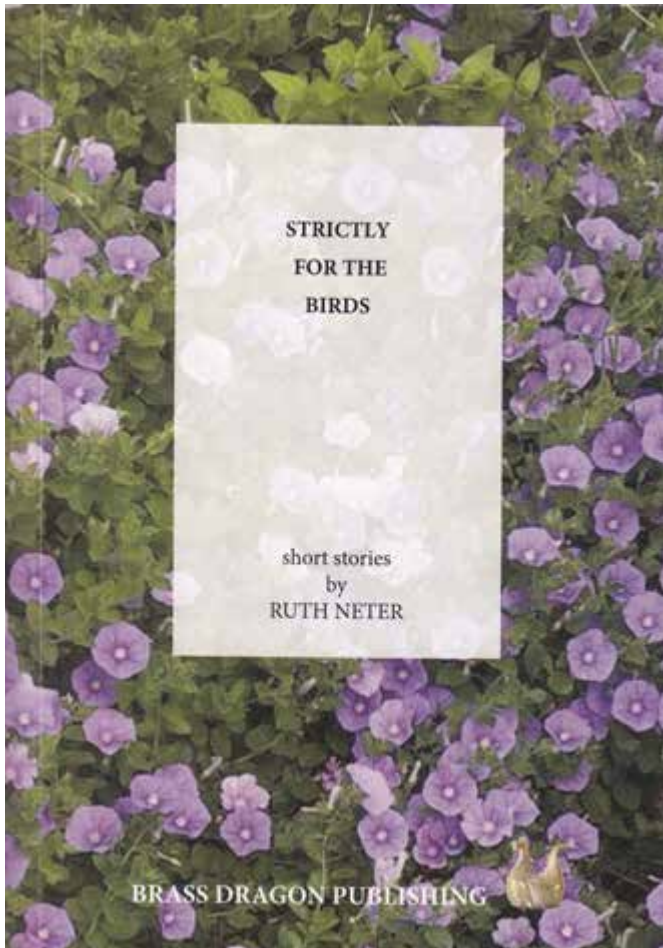
steden als Ramallah en Jenin, slechts gewapend met een perskaart... Dichter bij huis is het meestal haar geliefde Galilea dat de revue passeert, in hoofdzaak maar niet uitsluitend met de islamitische, christelijke en Druzische inwoners ervan.

Voeg hierbij Joanne's hier en daar afgedrukte overpeinzingen, sommige ervan in versvorm; dagboekfragmenten; teksten van andere schrijvers of dichters, het vaakst schrijfsters of dichters; de meertalig gecalligrafeerde titel van elk hoofdstuk; de originele, letterlijk bloemrijke boekomslog – en het resultaat is een veelzijdig, afwisselend geheel. Aanbevolen!

Joanne Nihom, *Over Grenzen, mijn leven in Israël*, Utrecht 2021, paperback € 18,99 (ISBN 978 90 435 3554 0), e-book € 9,99 (NUR 320; ISBN 978 90 435 3555 7), www.kokboekencentrum.nl

RUTH NETER STRICTLY FOR THE BIRDS

door Bart Berman

In de kolommen van Aleh worden soms ook teksten in het Hebreeuws en het Engels geplaatst of besproken: het laatstgenoemde gebeurt bij dit boek.

Ruth Neter is een geboren vertelster van verhalen. Ze blijven aan de lichtere kant van het spectrum, al valt hier en daar een milde kritiek op maatschappelijke verhoudingen of heilige huisjes te bespeuren. In 'Strictly for the birds' probeert ze al te opdringerige duiven te verdrijven, met wisselend succes; 'Carbohydrate' laat zien hoe in Eilat de voor ex-Hollanders (als de auteur en haar echtgenoot) zo onontbeerlijke aanvoer van aardappelen ophoudt wegens overstromingen; 'The Broom' is het achtergrondverhaal door haar buurvrouw bij het lenen van een bezem; in 'Teeth' figureert de hoofdpersoon als heuselijke tandenfee; 'Queue' bevat overpeinzingen tijdens eindeloos wachten in de rij; 'Under the table' demonstreert hoe arglist soms voor de val komt; 'Style' ziet u hierbij afgedrukt – met Ruths

vriendelijke toestemming – en heeft dus geen toelichting nodig; 'A degree by hook or by crook' beschrijft een vermakelijk geval van chantage; in 'The spice of life' lezen we, hoe de uitwerking van specerijen soms verwickelingen oplevert en tenslotte is 'Hop, skip and jump' nog zo'n modern sprookje, waarin de fantasie naadloos geschakeld lijkt aan de realiteit. Al met al tien goed geconstrueerde vertellingen in vlot Engels, het lezen meer dan waard!

Ruth Neter, *Strictly for the Birds*, Brass Dragon Publishing, Haifa 2021, ISBN 978-965-599-608-1. Het boek kost NIS 50,- incl. verzendkosten. Het is over de post te bestellen via: neteruth@hotmail.com

style

by Ruth Neter

She woke me up out of a good, restful sleep and began to scream at me.

“Your room is a disgrace to this institution. In all my 92 years on earth, I’ve never had the misfortune to see such a hideous, kitschy room. And believe me I’ve seen plenty of rooms in my career as an interior decorator. When I look at your collection of red velvety, gilt boudoir furniture, my stomach turns. Why don’t you burn the stuff and start from scratch? Heaven knows you can afford it.”

But when I wanted to ask her who she was and how she’d entered my room in the middle of the night, she was gone. I got up, checked the door key which was untouched, the window lock was intact and I thought this is just a dream. I drank a glass of warm milk and went back to sleep. It took me some time to drop off, but in the end I succeeded. The next night I slept well, but the night after that she reappeared with a man and found me in my quite flimsy summer nightgown. She pointed my lovely furniture out to him and said:

“Ingvar, what do you feel when you see such a miserable assembly of gilt wood and velvet. Don’t you want to scream?”

“Yes, it’s rather sad, especially when one knows she’s quite able to buy well-designed furniture for a very reasonable price. In about two weeks IKEA will have a sale on living-room furniture and they could even assemble it for her. I would hate to live in such ugly surroundings. Let’s get out of here fast.”

I would have gotten up and confronted them, but knowing that my nightgown was quite revealing, I stayed put in bed holding my summer blanket tightly in its place. This time the milk didn’t help and though I drank almost a whole

glass, I tossed and turned until morning. Yes, of course I checked the door and the windows and everything was firmly locked.

Two days later the nasty creature burst into my room again, but this time I was ready for her. I was wearing my dark blue pyjamas and the moment I felt her presence, I jumped out of bed and said:

“Who the hell are you and who gave you the right to enter my room and disturb my sleep? Get out of here and don’t you ever dare come back again.”

Only then, I saw she’d brought two more people along. Apart from the Ingvar person who had an IKEA catalog clasped to his chest as if it were a precious treasure, there was a tall, thin and quite frail-looking old lady who was inspecting my bookcase with great interest. The aggressive fishwife seemed a bit taken aback by my confronting her and then she answered:

“I’m Nora Styllit and you were given my apartment after I vacated it and it just hurts me too much to see what you’ve done to the place. I was an icon of interior design and this apartment was my showcase. Edith here, lived in the apartment before me and she’s also appalled, aren’t you, Edith dear?”

“Yes”, said Edith, “yes, but she’s got a nice library. Could I perhaps borrow this book by Alexander McCall Smith? He had not yet written it when I moved away and I’m dying to read what happened to Bertie and his awful mother. I could bring it back next week, you know. I’d be very careful!”

She looked such a sweet, harmless soul and I was so pleased that she liked my library and especially Alexander

McCall Smith, for whom I also have a soft spot, that I almost automatically said:

"Yes, of course. I'm sure you'll take good care of it, but could you perhaps bring it back around nine or ten in the evening, before I go to sleep?"

"That's impossible. We're only let out after midnight and we have to be back when the cock crows. If we're coming back late, we're not allowed to roam anymore."

"That's quite a place you moved to with such strict rules. Wouldn't you rather relocate to this retirement community again?"

"I'm afraid that's both physically and metaphysically impossible, but if it bothers you, I apologize with all my heart and won't disturb you again."

"Don't you have a library in your new residence?"

"No, I regret to admit we do not. We have quite a few writers in residence, though, some of them very famous, but a library we do not have."

"Edith, hurry up, we have to leave in 30 seconds", snapped Nasty Nora and Edith said:

"Adieu, my dear", and the room was empty.

Two days later the gang appeared again at five minutes past midnight.

"Where's Edith?", I asked, only seeing Nora, Ingvar and two men I had not seen before.

"Edith says she doesn't want to bother you, that it's unfair to disturb your sleep, but I found some colleagues who were eager to come. This is Vico Magistretti and this

gentleman is Gerrit Rietveld. Both are famous architects and furniture designers and they can tell you exactly what's wrong with your apartment. Vico, why don't you begin."

"Well, I don't work that way", Vico said. "I wanted to compliment Mrs. Pulitzer on her wise use of red. I designed a wood and rattan chair and used the same shade of red on the wood, it cheers one up, doesn't it?"

"Yes", I said, "It cheers one up, I'm so glad you approve."

"Gerrit, your turn", Nora said.

"As for me, I basically came along because we can only get out if it's work-related and of course viewing furnished apartments falls into that category. I will say that the furnishing style of the residence is eclectic and interesting and that I too have used red in one of my better-known chairs. Many people tend to shy away from the use of red, but our gracious hostess is a brave woman who knows what she likes and who follows the leanings of her heart. Bravo and thank you so much for receiving us."

"You are most welcome, would you like a cup of tea with some freshly-baked cookies? I made them only this afternoon. And will you please tell Edith she's more than welcome to visit me and pick up the book she was interested in."

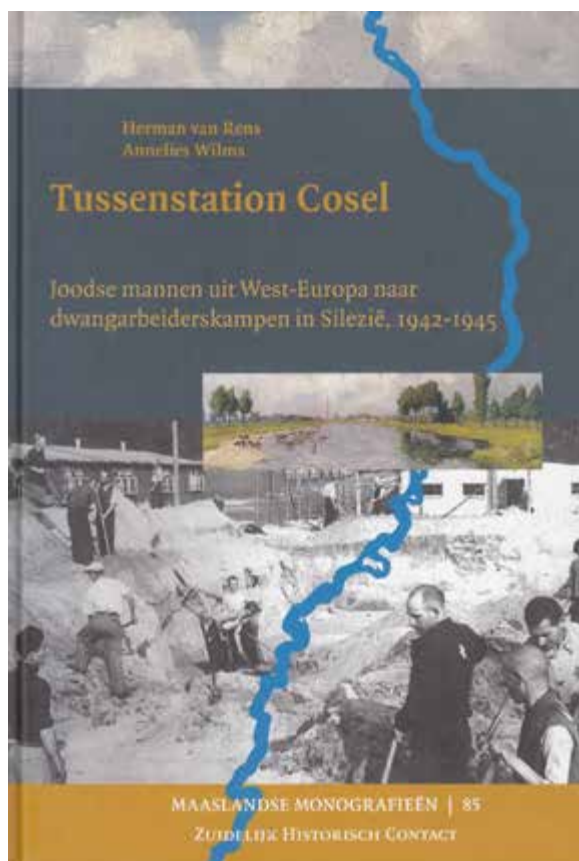
"What a treat! We don't get home-made cookies where we come from and of course we will tell Edith that she's welcome. Is a week from today convenient for you, Mrs. Pulitzer?"

"Of course, Mr. Rietveld, it will be my pleasure."

So then the four of them sat down and we had a most enjoyable tea together. Even Nora Sourpuss complimented me on my baking skills and Ingvar asked whether he could get the recipe for IKEA.

The only problem is that the manager of the old age home I live in, said that the residents of the neighbouring apartments have complained about strange noises emanating from my rooms in the early hours of the morning. I told him I have no idea what they are referring to. If I tell him I have been entertaining the ghosts of two of his previous residents and of famous furniture designers, he'll call for a geropsychiatrist. That's just not my style.

TUSSENSTATION COSEL, EEN BOEK OVER DWANGARBEID IN SILEZIË

Boekomslag met de rivier de Maas (Limburg) gecombineerd met een foto uit Yad Vashem van kamp Blechhammer, waar Joden in burgerkleding een kuil graven. Pas nadat de SS de kampen van Schmelt overnam droegen de dwangarbeiders gestreepte gevangenis-kleding

Voor contact met de auteurs: alvrens@gmail.com. Zij hebben ook een website www.holocaustlimburg.nl met informatie over Cosel en over de Sjoa in Limburg. Een interview is te beluisteren via: <https://11.nl/11-cultuurcafe-25-april-2020-156694/>

Sarah Katznelson-Slager vestigde al bijna twee jaar geleden onze aandacht op de Cosel-groep van ca. 9600 Joodse mannen uit West-Europa, die in het plaatsje Cosel (Kozle in het Pools) uit de trein naar Auschwitz werden gehaald en als dwangarbeiders in Silezië te werk gesteld: "Mijn vader en zijn broer zaten in deze groep, een oom en neefje van mijn moeder ook. Ze overleefden het niet. Na de oorlog waren mijn moeder en ik de enige overlevenden. Mijn moeder hertrouwde met iemand van wie ook twee broers slachtoffers waren in de Cosel-groep. Dankzij de hulp van dr. Herman van Rens heb ik het graf van mijn vader in Opper-Silezië terug gevonden, na 77 jaar!"

Herman van Rens werkte dertig jaar als huisarts. Zijn echtgenote Annelies Wilms was werkzaam in het onderwijs. Zij wonen in Beek, Limburg. Na zijn pensionering ging Herman geschiedenis studeren en bracht het tot een doctoraat aan de Universiteit van Amsterdam over de vervolging van Joden en Sinti in Limburg. Hij is dus niet zomaar iemand, die als amateur een knap boek schreef en daarna historicus werd genoemd. Hij is een gedegen opgeleid en inmiddels ervaren historicus. Tijdens zijn studie viel hem op, dat vrijwel alle gedepoteerde Joodse mannen uit Limburg in de leeftijd tussen de 15 en 50 jaar, werden vermoord in onbekende plaatsen zonder precieze sterfdatum. Zoekend naar verklaring stuitte hij op de Cosel-groep, de als dwangarbeiders tewerkgestelden uit West-Europa: ca. 9600 mannen uit België, Frankrijk en Nederland.

Het echtpaar Van Rens werkte zes jaar samen aan een boek over deze geschiedenis. Behalve intens graven in nooit gebruikt archiefmateriaal – zoals getuigenissen, afgelegd door schaarse overlevenden tegenover het Nederlandse Rode Kruis – reisden zij ook zelf naar Polen, om plaatselijk te zoeken naar overblijfselen van fabrieken, spoorwegstations, dwangarbeiderskampen, begraafplaatsen en massagraven. Foto's werden gemaakt ter documentatie.

Uit dat werk is een boek voortgekomen, dat laat zien hoe goede geschiedschrijving uit een lokale basis kan komen, Limburg, en niet verbonden aan een universiteit. Het boek 'Tussenstation Cosel, Joodse mannen uit West-Europa naar dwangarbeiderskampen in Silezië, 1942-1945' is vooral voortgekomen uit diepe persoonlijke motivatie. De uitgave is onderdeel van de Maaslandse

Goederenstation Cosel, waar de mannen en jongens uit de trein werden gehaald, foto Harry Burema, 2015

monografieën (nummer 85), een Limburgse stichting met volledig academische redactie en een al even eerbiedwaardige Raad van Advies van wetenschappers. Alles duidt op zorgvuldige kwaliteitsbewaking en dat is ook wat het boek inhoudt.

Cosel

Tussen 29 augustus en 10 december 1942 stopten achttien deportatietreinen met Nederlandse Joden, die vanuit Westerbork naar Auschwitz werden getransporteerd, in Cosel in Opper-Silezië, tachtig kilometer westelijk van Auschwitz-Birkenau. 3400 Joodse mannen en jongens uit Nederland werden daar met geweld van hun gezinnen gescheiden en te werk gesteld in dwangarbeiderskampen, de meeste binnen een straal van enkele tientallen kilometers van Cosel. Hetzelfde gebeurde met vijftien treinen uit Drancy en Pithiviers (Frankrijk) en zes treinen uit Mechelen (België). In totaal ongeveer 9600 mensen. Van de 3400 Nederlanders overleefden er 181. Van Rens stelde vast dat na Auschwitz en Sobibor de Cosel-groep het grootste aantal Nederlandse slachtoffers telde. Dus meer dan Mauthausen, Bergen-Belsen of Theresienstadt, die zoveel bekender zijn. Niemand wist waar Cosel lag. Hij ontdekte daarmee een gat in de Nederlandse geschiedschrijving van de Sjoa en besloot dat op te vullen.

Van Rens plaatste zijn onderwerp in de brede context van dwangarbeid als belangrijke en geaccepteerde methode binnen de structuur van het Derde Rijk.

Duitsland zat door de inschakeling van de werkende bevolking bij de oorlogsvoering met een enorm gebrek aan arbeidskrachten om de economie op gang te houden. Het resultaat was moderne slavernij waar miljoenen mensen, ook niet-Joden, slachtoffer van werden. Joden vormden binnen die machine de meest onderliggende groep: 'Vernichtung durch Arbeit', de dood moest er dus wel op volgen. Over de bruikbaarheid van hun arbeid bestond discussie in de hoogste Duitse nazikringen tussen degenen die hen zonder ophoud wilden vermoorden en degenen die eerst nog hun arbeid wilden uitbuiten. Albrecht Schmelt, zelf een hoge SS-er, kreeg voor dat laatste speciale toestemming. Hij mocht, helemaal onafhankelijk van de SS en met een verdienmodel voor ogen, dwangarbeiders uitbuiten inclusief 10.000 West-Europese Joden. De economische afdeling van de SS, het Wirtschafts- und Verwaltungshauptamt (WVHA), nam later zijn werkwijze over en integreerde de 'Schmeltkampen' in hun eigen structuur.

Het boek geeft inzicht in ruim 200 werkkampen van de Organisation Schmelt en in de gang van individuele slachtoffers, die via doorgangskampen naar die werkkampen in Opper- en Neder-Silezië werden overgeplaatst. Sommige waren heel slecht zonder kans te overleven, andere iets milder, waar sterven aan uitputting, honger, ziekte en mishandeling minder voorkwam en waar zelfs nog begrafenissen plaatsvonden op nabij gelegen Joodse begraafplaatsen. Blechhammer was het grootste

Personenstation van Cosel, foto Geert Goossens, 2016

en belangrijkste kamp. Velen werden afgevoerd naar Auschwitz-Birkenau als ze te verzwakt, ziek en stervend waren, of als straf voor het stelen van een broodkorst. Ze wisten wat dat betekende, want al gauw nadat de trein met hun geliefde gezinsleden uit Cosel verder reed, begonnen de geruchten over wat daar gebeurde. Iedere illusie dat vrouw en kinderen beter af waren verdween snel.

Het einde

Boeken die ik recenseer, lees ik altijd van kaft tot kaft. Het lezen over het leven in de kampen, dat in de latere hoofdstukken van dit boek aan bod komt, was echter moeilijk vol te houden. Ik heb het herhaaldelijk weggelegd. Dit zal des te moeilijker zijn voor wie een directe betrokkenheid bij het onderwerp heeft, maar mensen als Sarah Katznelson willen het juist wel allemaal weten en het ook verder doorgeven. Iedereen kiest voor zichzelf. De recensent waarschuwt alleen maar.

De hele kampsamenleving komt aan bod met inbegrip van grote wreedheden, maar soms ook zingen en andere culturele uitingen. De Duitse leiding en de positie van de Joodse kampelite worden uitgelegd. Omdat na de oorlog afgelegde getuigenissen een grote rol spelen, gebeurt dit persoonlijk en ook met het noemen van namen. Verschillende getuigen konden heel verschillend over eenzelfde persoon oordelen, ervaringen waren niet altijd eender. Zo zal het ook echt wel geweest zijn.

Aan het einde van de oorlog wilden de Duitsers de gevangenen uit handen van de bevrijders houden en dat waren in Silezië de vanuit het oosten oprukkende Russen. Te voet, soms per trein, moesten 714.000 gevangenen,

onder wie bijna 200.000 Joden, in westelijke richting vanuit alle concentratie- en werkkampen vertrekken, de bekende 'dodenmarsen'. 250.000 mensen overleefden die niet, het aantal Joden werd nog eens met 100.000 gehalveerd. Van de in Cosel uit de trein gehaalde mannen en jongens uit Nederland, België en Frankrijk waren er nog 2000, die uitgeput op weg gingen. 800 van hen hebben dat overleefd. Mendel Meijer uit Gieten was 49 jaar en daarmee de oudste Nederlander, die het haalde. De terugkeer in Nederland voelde als zijn grootste nederlaag. Na onvriendelijke ontvangst in Maastricht en Roermond, kwam hij in een plaatsje waar het wel goed was: "Daar stond toevallig een auto die naar Hoogeveen ging en waarmee ik naar huis kon gaan. Toen kwam de grootste teleurstelling... toen ik daar niemand meer aantrof"

Chaya Brasz

*Herman van Rens en Annelies Wilms, Tussenstation Cosel. Joodse mannen uit West-Europa naar dwangarbeiderskampen in Silezië, 1942-1945 (Uitg. Verloren, Hilversum 2020), ISBN 9789087048136, € 39,-.

Goederenstation Cosel in westelijke richting gefotografeerd door Geert Goossens. Uit die richting kwamen de treinen uit Westerbork aanrijden

De wonderdoende rabbijn

De grot van Rabbi Shimon Bar Jochai

In 1999 kochten we, na een op zichzelf wonderlijke gang van zaken, een mooi gelegen huis in het dorp Peki'in. Het dorp, dat in Noord-Galilea tussen Ma'alot en Carmiël ligt, stond bekend om het vreedzaam naast elkaar bestaan van vier geloven: Druzen, moslims, christenen en Joden. Nadat mijn vrouw Ruth aan de burgemeester had gevraagd of wij als nieuwe bewoners aanvaardbaar zouden zijn, gingen we tot aankoop over. Wel voor een 'Joodse prijs' die het dubbele bedroeg van de Druzenprijs.

Het huis was weliswaar bewoonbaar, maar er moest veel aan gebeuren. Het bijzondere van de woning was de ligging vlak naast de grot waar Rabbi Shimon Bar Jochai zich twaalf jaar voor de Romeinen verborgen had gehouden. De plek werd dan ook druk bezocht, vooral door schoolklassen uit het hele land.

Ten tijde van de aankoop werkten wij beiden nog in Nederland. Het huis was bedoeld voor de periode na onze pensionering. Onze zoon had echter wel zin om alvast in de leegstaande woning met vrouw en kind zijn intrek te nemen. Dat vonden wij goed, want het stel was avontuurlijk. Bovendien sprak onze zoon Hebreeuws, geleerd in de periode dat wij op Alia waren van 1988 tot 1991. Zo vertrokken ze dan om beziel met goede idealen een nieuw leven in Peki'in te beginnen.

Bij het huis aangekomen bleek dat het minder leeg was dan ze verwacht hadden. Het was er vies en rommelig en overal troffen ze sporen van bewoning aan, die ogenschijnlijk kort tevoren was gestaakt. Zoals het goede Nederlanders betaamt zijn ze eerst gaan opruimen. Toen ze dat gedaan hadden,

kregen ze onverwacht bezoek van een dorpsbewoner die een gejaagde indruk maakte en brutaalweg in het huis kwam rondneuzen. Hij maakte kasten open, zocht in laden en waar al niet. Mijn zoon kon dat vanzelfsprekend niet toestaan en vroeg om een verklaring van het vreemde, brutale gedrag. Na enig aandringen kwam die verklaring. In het huis had tot voor kort een man, afkomstig uit Libanon, gewoond. Deze was bij de dorpsbewoner in dienst geweest, want die was aannemer en de Libanees was metselaar. De Libanees was hals over kop vertrokken omdat de zogenoemde 'Good Fence' (het 'Vriendelijke Hek') werd gesloten. De Good Fence was een grensovergang bij Metulla tussen Israël en Libanon, welke vooral gebruikt werd door mensen uit laatstgenoemd land om, met garantie van een werkgever, in Israël te werken. Het hek werd kennelijk vrij plotseling gesloten en onze Libanees moest op zeer korte termijn Israël verlaten; bij zijn overhaast vertrek had hij 'iets' vergeten.

Mijn zoon drong aan. Dan zou hij meezoeken tot het vermiste voorwerp gevonden zou zijn. Toen kwam de waarheid aan het licht: een loterijbriefje had de Libanees in zijn haast laten liggen. Hij had, aangekomen in Libanon, de trekking op de Israëlische tv bekeken en toen bleek tot zijn verrassing dat hij een prijs had gewonnen. Hoe kon hij dat weten, het loterijbiljet lag toch nog in het huis in Israël? Hij had, zoals hij steeds deed, de ingevulde getallen van het lot op een stukje papier geschreven dat hij in zijn portemonnee had gestopt. Iedere maand had zijn baas hem uit aardigheid een lot gegeven in de Israëlische lotto. Met verdubbelde ijver zijn ze gaan zoeken. Niet alles wat de Libanees had achtergelaten was opgeruimd. Na een uurtje intensief zoeken moest het spuurwerk worden gestaakt: het briefje was vooralsnog niet te vinden. Teleurgesteld ging de aannemer naar huis. Hij zou de volgende dag terugkomen en dan zou het zoeken hervat worden. Zo geschiedde: de dag erop is hij nog intensiever gaan zoeken. Geen plekje werd overgeslagen. Dit tot ergernis van mijn zoon die uiteindelijk vroeg hoe groot de prijs dan wel was die op het lot gevallen was. Toen pas werd hem de waarheid verteld: het was de hoofdprijs ter waarde van negen miljoen shekel. Een ware goudkoorts nam bezit van allen, in het huis aanwezig. Helaas, helaas moest na nog een paar uur intensief speuren worden vastgesteld dat het loterijbriefje verbrand was tezamen met een hele stapel andere achtergelaten papieren. Een bijna overgroeide plek aan de stam van een Japanse pruim in onze ondertuin herinnert nog aan het toen gestookte vuurtje, het duurste brandje dat ooit in Israël was aangestoken.

"Maar goed ook", was ons commentaar toen we het wonderlijke verhaal vernamen. Wat te doen als onze zoon het briefje gevonden had en de prijs had geïncasseerd? Ineens als rijkste immigrant een nieuw leven starten? Wat als de aannemer het briefje had aangetroffen: zou er dan een paar miljoen voor mijn zoon overschieten? Wij vonden het een wijze beslissing van Shimon Bar Jochai om het briefje in rook te laten opgaan. Veel geharrewar werd voorkomen. En die arme Libanees dan? Als je voor een dubbeltje geboren bent word je kennelijk echt nooit een kwartje.

*Abel de Jong**

*Abel de Jong overleed in september 2020. Dit artikel verschijnt als laatste column in Aleh en is met toestemming overgenomen uit het in 2019 verschenen boek Klompen & Kamelen, 48 korte verhalen door 30 auteurs, over leven en overleven in Israël – red. Ya'akov Almor, Robert Barzelay en Jim Hasenaar, www.klompnenkamelen.com.

JOODS DEVENTER (4)

COLUMNS

EEN 'JERIDA' NAAR DEVENTER

In Aleh 76/5 begonnen we een vervolgverhaal over een 'jerida' vanuit kibboets Lavie naar Deventer in 1952. Zie ook Aleh 77/4 en 77/5. Het ging om Louk van Essen en Betty van Essen-Kok, die na drie jaar Israël als jong gezin terug in Nederland aankwamen. Louk vond werk als voorganger van de Joodse gemeente Deventer. Betty herinnert zich de belevenissen na hun terugkeer tot in detail en schreef ze op. De redactie kortte het in. Betty schrijft vanuit haar optiek als jonge moeder van een snel groeiend gezin en met vele verplichtingen als vrouw van de voorganger. Louk had een minimaal NIK-salarisje. Van haar werd verwacht dat ze haar diensten onbezoldigd verleende. Dit is, na een lange onderbreking, de laatste aflevering.

Bezoek van de
Israëlische ambassadeur
aan de Joodse gemeente
Deventer t.g.v. opening
tentoonstelling. V.l.n.r.
staand: S.A. Noach; B.
Samuel; L. van Essen;
D. Zendijk Hzn., Ph.
Van Gelder; I. Mol;
M. Zendijk Jzn.; M.
Godschalk. Zittend de
ambassadeur en zijn
vrouw, (Fotocollectie I.
Mol)

Onze kinderen groeiden op in het Deventer van na de oorlog. Daar was het Joodse leven weer opgepakt, ondanks de grote verliezen van de Sjoa. We woonden boven de sjoel in de Lange Bisschopsstraat 19 en waren intensief bij het hele sjoelgebeuren betrokken. Daarbij hoorde ook interreligieus contact. Een kloosterling van het klooster in Diepenveen zou naar Rome vertrekken om verder te studeren en daar moest hij Hebreeuws voor leren. Zou dat, werd er gevraagd, kunnen in het framework van de Joodse gemeente. De kloosterling was pater Thomas die wekelijks bij ons Ivriet kwam opsteken, zittende in de tuin, gekleed in een enorm grote bruine pij bij elkaar gehouden door een soort gevlochten touw, geen sokken maar iets van lappen om zijn voeten in grote sandalen plus een getonsuurd hoofd.

Het was even wennen maar hij werd bepaald een deel van ons Deventers bestaan, ook voor de kinderen die hem volkomen accepteerden. Hij was gewoon een heel aardige man die elke keer diep in zijn pij tastte om daar een stuk chocola uit op te diepen, zitten ging en Florry die een heel klein blond meisje was op schoot nam waar zij rustig op haar vingers zuigend opgeborgen zat. Geld hadden zij niet om deze lessen te betalen wat opgelost werd met enorme hoeveelheden groenten welke hij aan mijn voeten legde in de gang, onder aan de trap en zo begon ik te wekken. Gaf ook veel van deze goede zaken weg aan burens in de lange Bisschopstraat. Deze pater praatte vreselijk veel en snel en op mijn vraag hoe dat kwam vertelde hij dat in het klooster niet gepraat mocht worden, er aan toe voegend: "Dat is maar goed ook Ima, want er zijn enkele paters waar ik voortdurend ruzie mee zou hebben."

Een keer was pater Thomas onze gast op vrijdagavond. Hij at met ons mee na de sjoeldienst. Opeens drong het tot mij door dat deze katholieke pater vlees zat te eten op vrijdag. Mijn verontschuldiging sloeg hij in de wind en verklaarde dat hij zich deze avond Jood met de Joden voelde en dat hij, als hij ooit eens van geloof zou veranderen beslist als Jood zijn leven zou voortzetten. Hij vertrok naar Israël waar hoofd van de boomgaarden kon worden. Pater Thomas zwaaide later af als kloosterling en trouwde, maar bleef wel katholiek. We bezochten hem nog weleens in Zwolle waar hij jarenlang Ivriet les gaf.

En dan was er de heer Salomon uit Amsterdam, bij de meeste Joodse kinderen wel bekend vanwege zijn gave op een trompet te blazen in de zomerkampen van de jeugdbeweging Habonim of Bnei Akivah. Voor sjoeldiensten tijdens de feestdagen was hij hulpchazan. Daarvoor kwam hij uit Mokum en logeerde dan in hotel 'De Wereld' wat hem niet weerhield de avonden bij ons in de huiskamer door te brengen nadat wij de maaltijd hadden beëindigd. De kinderen waren naar bed, erev Rosj Hasjana en wij zouden met ons drieën het jomtov-maal gebruiken. Vlees bestelde ik in Almelo, of Steenwijk of Zwolle bij Marcus. We hadden het heel druk. Gewoonlijk redde ik het net, maar deze keer vergat ik het soepvlees klein te snijden. De heer Salomon was zoals iedereen weet een aardige, dikke man die van veel en lekker eten hield. Wie schetst onze verbazing toen per ongeluk ons hele stuk soepvlees op zijn bord terecht kwam: "Nou, mevrouw Van Essen, dank u wel", zei hij tevreden. Met lede ogen zagen wij onze portie soepvlees in de heer Salomons verdwijnen.

Dat jaar kwam hij ook op Jom Kipoer en zat na Kol Nidrei in zijn witte sargenes of tachrigin op ons bed, want wij sliepen, kleinbehuisd als we waren, nog in de huiskamer. Wij zaten op onze leunstoelen en konden niets om de tijd door te komen. Niet lezen, want het was donker, geen kopje thee drinken, niets. Kijkend naar die aardige ouwe baas die ons bed in beslag nam en geen aanstalten maakte dat te veranderen. Hij viel veelvuldig in slaap, maar net als wij iets tegen elkaar wilden zeggen opende hij zijn ogen en zei: "Jullie denken dat ik slaap maar ik slaap niet." Zo was dat.

Ingang van de
Deventer sjoel, Lange
Bisschopstraat 19,
met de woning er
boven, (Foto: J. Levy)

Regelmatig was er een probleem als iemand jaartijd had. Zonder tien mannen kon er geen kaddiesj gezegd worden. Louk belde vooraf dagen rond in de Joodse gemeente. Meestal lukte het uiteindelijk, zelfs die keer toen hij het tot negen man bracht en naar mijnheer Leezer van het Stoffenhuis in de Korte Bisschopstraat belde. Die kwam nooit naar sjoel, maar hij was voor zoiets best bereid. "Ik hoop, Van Essen, dat je het niet erg vindt maar ik ben al in mijn pyama." Louk was allang blij. Hij kwam, mijnheer Leezer, in pyama.

Het tienjarig bestaan van Israël werd een groot feest waar heel Deventer aan mee deed. Ik kan rustig zeggen dat het de beste viering in heel Nederland was. Dat zou nu niet meer lukken vrees ik. Overal hingen Israëlische vlaggen. Winkels verkochten Israëlische producten. De bloemenwinkel in onze straat had een schitterende etalage met een oude kerkbank en een menora. En elke dag nieuwe bloemen.

Met Joodse en niet-Joodse vrijwilligers werd een maquette van Israël gemaakt. In de Muntentoren was een uitgebreide tentoonstelling over het Jodendom, met tevens een filatelie-afdeling. Ik las kort geleden dat zelfs koningin Wilhelmina iets bijdroeg. Hij was een talentvolle organisator, die Van Essen. En veel mensen werkten er lang van te voren aan mee. De Jemenitisch Israëlische dans company Inbal, op doorreis van Scandinavië naar Parijs gaf een voorstelling in de Deventer Schouwburg. De gemeente Deventer nodigde ons uit voor een bijzondere bijeenkomst in het stadhuis in de aanwezigheid van de burgemeester en de Israëlische ambassadeur. Louk zat naast de pastoor. Roelof Heys kwam binnen en fluisterde mij toe: "Mausje zit naast Pausje." Wij ontvingen de ambassadeur van Israël met zijn vrouw. Welkom geheten bij de voordeur door David Zendijk en Marjo Mol die met fraaie bloemen klaar stond.

In 1959 hebben we Deventer verlaten, want Louk kreeg een benoeming in de Bergstichting. Deventer nam met een receptie en een bijzondere dienst afscheid: "Treffend van hoge verhevenheid en in een ondertoon van diepe godsvrucht was de bijzondere dienst in de synagoge, waarin opperrabbin dr. E. Berlinger een woord van afscheid tot de vertrekkende voorganger leidde en de nieuwe chazan [Moskovits] met een korte toespraak installeerde." Zo lazen Deventenaren in hun krant.

Zelf denk ik aan onze tijd boven en rondom de sjoel in de Lange Bisschopstraat, ondanks alle problemen, met plezier terug. Het waren geen gemakkelijke, maar wel heel interessante jaren. [Slot]

Betty van Essen-Kok

De SVB en klantenhulpvaardigheid

Velen van ons hebben te maken met de Nederlandse Sociale Verzekeringsbank (SVB), die de uitvoerder is van verschillende wetten zoals AOW (Algemene Ouderdomswet), Anw (Algemene nabestaandenwet) en nog meer. Een van de steeds weerkerende eisen is het jaarlijkse levensbewijs, dat aangeeft dat de belanghebbende inderdaad nog in leven is en niet als blijvende melkkoe dient voor de inkomsten van de familieleden, hoewel hij al lang niet meer met ons is. Om zulke fraude te vermijden moet het levensbewijs door een officiële instantie ondertekend worden. Voor die maatregel heb ik alle begrip.

Toen mijn echtgenote en ik ons samen vervoegden bij ons gemeentehuis waar we al vele jaren – zonder wachten of gedoe – de nodige stempels en handtekeningen krijgen, werd ons gezegd dat ze dat niet meer mogen doen en dat ik nu en voortaan voor dit doel moet gaan naar het kantoor van het ministerie van Binnenlandse Zaken (dat is zo'n beetje het bevolkingsregister). Dat is al weer wat meer ongemak, maar soit! Niemand van de SVB heeft ons daarover tijdig ingelicht. Als voor mij nieuwe bijzonderheid geldt: "Uw rijbewijs kan niet dienen als identificatie", zoals meestal hier; je moet absoluut een identiteitsbewijs van het ministerie tonen en het mag ook niet te oud zijn, want dan krijg je daarmee gedonder.

Toen brak mijn vrouw haar been. Er volgde ziekenhuisopname en operatie. Ze kan voorlopig niet naar dat kantoor. Dat meldden we aan de SVB, die niet heel toegankelijk is per email, maar ik had geen zin om het telefonisch af te werken. We kregen vlot antwoord, waarvan ik de hoofdlijnen zal citeren:

Uw vraag:

Lig met gebroken been in het ziekenhuis. Kan niet naar een officiële instantie voor het levensbewijs. Mag de behandelend arts tekenen op het formulier?

Antwoord:

Geachte mevrouw Kisch,

Wij sturen het formulier levensbewijs aan uw partner en aan u zelf (= één formulier). Kan uw partner niet naar een officiële instantie? *(Ja, dat kan ik zelf ook bedenken en heb het inderdaad gedaan, maar die ambtenaren tekenen niet zonder de betreffende figuur in levenden lijve te zien.)*

Formeel mag de behandelend arts niet tekenen. Hij is geen bevoegde autoriteit. Wij kunnen het ook telefonisch afhandelen, maar dan moeten wij met u beiden kunnen spreken. Dus zowel uw partner als u zelf. Wij kunnen eventueel de ambassade te Tel Aviv verzoeken contact met u beiden op te nemen.

Wij horen graag van u op welke manier u dit wilt afhandelen. Met vriendelijke groet, Dhr. S. D. Sociale Verzekeringsbank Roermond Afd. AOW/Anw/Israel. U kunt niet reageren op deze e-mail. *(Dit is de sleutelzin: goede vragen stellen, waarop ik niet kan antwoorden, want de afzender is NoReply; dat nodigt echt*

uit tot dialoog! Het zou aanbevelenswaardig zijn om de zaken rechtstreeks tegenover Dhr. D. af te handelen en niet alles op de grote hoop te gooien en bidden dat het goed afloopt.)

Aldus onze klantenvriendelijke correspondentie tot zover. We lieten op een volgend algemeen formulier ons telefoonnummer achter, en wachtten vol spanning af wat er zou gaan gebeuren.

En jawel, op de eerste werkdag na deze uitwisseling van mails kwam er een telefoontje van Dhr. D., we hebben elkaar gesproken en nadat hij ons beider stem had gehoord, waaruit bleek dat wij beiden in leven zijn, waren onze problemen binnen de kortste keren opgelost. Mooi werk, SVB!

Eldad Kisch

Samen Leven

Toen het 'weer eens zover was' in Gaza de afgelopen weken en als gevolg daarvan ongereldheden tussen Joden en Arabieren in het binnenland uitbraken, kreeg ik veel telefoontjes en mails – zowel uit Nederland als Israel – of ik het kon bolwerken, zo alleen, tussen de Arabieren en de Druzen. Het enige wat ik kon melden was, dat de sfeer opvallend 'neutraal' was in het dorp.

Nu wil het geval dat het overgrote deel van Peki'in bestaat uit Druzen, die zich in 1948 tijdens de Onafhankelijkheidsoorlog loyaal aan de staat Israël verklaarden. De rest van de dorpelingen, christenen en moslims, hebben dat niet gedaan. Omdat dat een minderheid betreft, voelt het nog steeds 'veilig' aan. Maar de ontwikkelingen van de laatste jaren tussen deze bevolkingsgroepen vertellen ook een ander verhaal. Er is zeker sprake van een soort nationalistische beweging onder de Druzen, die af en toe behoorlijk nadrukkelijk wordt geuit in optochten met vlaggenzwaai, oorlogskreten en schoten met geweren, meegenomen uit het Israëlische leger. Zeker als er weer incidenten met de burens zijn, waarvan niet zeker is wie er als de sterkste zal uitkomen.

Na de oprichting van de staat Israël vond er een ingrijpende verschuiving plaats tussen de verschillende bevolkingsgroepen. Aanvankelijk waren het de christenen, die zichzelf meer ontwikkeld vonden. De 'primitieve' herders van hun kudden waren voornamelijk Druzen. Toen deze na hun loyaliteitsverklaring in het Israëlische leger dienst namen, schoten ze qua positie pijlsnel omhoog en werden de rollen omgekeerd. Dat gaf veel wrijving en polarisatie; de christenen begonnen weg te trekken. Het overgrote deel verkocht hun huizen rond het hart van het dorp, de Bron, aan de Minhal Karkaei Israël ('Israel Lands Administration'). Die had het plan om in die huizen Joden te vestigen. Immers, de oeroude Joodse minderheid was vanaf 1929 uit het dorp verjaagd door terroriserende Arabische groeperingen van buiten. Alleen de familie Zinati, bewakers van de oude sjoel, keerde terug. Naast het oude Peki'in verrees op initiatief van president Ben Zwi een geheel Joodse nederzetting, Peki'in Hadasha. Heel blij waren de mensen van Oud-Peki'in daar niet mee. Het dorp werd op hun akkers gebouwd. Met de jaren werd de relatie met de nieuwe burens steeds minder en is op dit moment zelfs helemaal stilgevallen.

Van de familie Zinati is nu alleen nog de hoogbejaarde en ongehuwde Johara (Margalith) over. Vestiging van Joden wordt door de gemeenschap van Peki'in/El Bukeia niet toegestaan. Overtreders worden met schoten en brandstichting gestraft. Tijdens een opstand in 2007 werd dat op niet misverstande wijze duidelijk gemaakt. De Joden die zich na onze komst in het dorp vestigden, zijn weggejaagd, hun huizen

verbrand. Alleen 'de Hollanders', Abel z.l. en ik dus, mochten na lang aandringen terugkeren. Omdat we 'Él Holandim' waren, niet vroom en vooral niet jong meer, vormden we geen bedreiging.

De christenen, die hun huizen in het dorp hadden verkocht, gingen op hun gronden buiten Peki'in een geheel nieuw dorp bouwen dat ze Marzj noemden. Desgevraagd krijg ik nooit een duidelijk antwoord, wat daarvan de reden is. Wel is bekend dat christenen, die proberen hun huis aan Joden te verkopen, ook worden gedwarsboomd met brandstichting en schietpartijen. Politie grijpt niet in; zestig procent van de politie in Galilea bestaat uit Druzen.

De huizen van de Minhal worden langzaam maar zeker tot ruïnes of vullen zich met vuilnishopen, waaraan iedereen zich ergert. Gesprekken met deze instantie zitten muurvast... De laatste jaren beginnen ook de moslims te vertrekken naar grote moslimconcentraties als Deir El Assad en Tamra. Ook hun huizen worden langzaam maar zeker door de elementen overgenomen.

Na de laatste Libanonoorlog, die in de ogen van de Druzen door het Israëliëse leger was verloren, brak er onrust uit in het dorp. Vooral de 'Shekunat', de dorpsuitbreiding voor de veteranen-soldaten, moest eraan geloven. 150 raketten werden op de nieuwe wijk afgevuurd. De Druzen worden door de Arabische burens als notoire verraders beschouwd. Toen het Israëliëse leger zich uit Libanon terugtrok werd dat door de Druzen als een daad van zwakheid beschouwd. Een cruciaal punt in hun geloof, dat zegt als gemeenschap altijd naar de sterkste over te stappen. Zoals was gebeurd tijdens de Onafhankelijkheidsoorlog in 1948, toen de Druzen zich eerst bij de Arabische Alliantie hadden aangesloten. De strijd leek aanvankelijk ten voordele van de Arabieren te gaan uitvallen. De enige overmacht bestond uit het feit dat het Israëliëse leger over vliegtuigen beschikte. In een ontmoeting bij Ramat Jochanan tussen de militaire leiders van beide zijden eisten de Israëliërs dat de Druzen zouden overlopen; zoniet, dan zouden de plaatsen Daliat Al Karmel en Isafiya worden gebombardardeerd. Het restte de Druzen toen niet anders dan in een schijnvertoning – om gezichtsverlies te voorkomen – aan die eis te voldoen. Ook nu, tijdens de laatste oorlog met Gaza, hoorde ik de Druzen weer zeggen: "Israël is zwak, waarom is al niet jaren geleden defintief Hamas uitgeschakeld?" Dat geeft onderhuids veel onrust.

Die tweeslachtige houding drukken ze uit in hun gewijzigde vlag. De vlag bestaat uit banen van groen, geel, rood, wit en blauw; de vijf principes van het Druzisch geloof. Na de Libanonoorlog werd de groene kleur als een driehoek in de vlag geplaatst, het symbool van de Arabische eenheid. Merkwaardig is, dat als ik de mensen er naar vraag, men niet weet wat dat betekent. Verder verrees er bij de bron een wanstaltig plastiek gedrocht van twee mannen. De Sultan (ooit na de Eerste Wereldoorlog de organisator van de Arabische Opstand) die met een zwaard in de lucht zwaait, geflankeerd door een pop die de Libanese politicus Djumblatt moet voorstellen, die een boek in de hand houdt alsof hij een plasje bij de mirpa'a gaat inleveren. Dat officieel het dorp nog uit 25 procent christenen en moslims bestaat en nog twee Jodinnen, daar wordt geen rekening meer mee gehouden. Ik betrap mezelf er trouwens op dat ik onderhand Peki'in ook al als Druzendorp betitel.

Onderwijl staan nog steeds bij de Westelijke ingang van het dorp twee reusachtige duiven te pronken, als symbool voor de inmiddels mythische roep dat Peki'in het dorp is van vreedzame coëxistentie tussen alle bevolkingsgroepen. In mijn kippenhok is dat nog steeds het geval, mijn Joodse haan, Jaapje, al tien jaar oud, is de gerespecteerde baas in het hok over zijn Arabische dames. Zijn zoon echter, die meer Arabische genen heeft, zal geen moment onbenut laten om zijn vader uit te schakelen!

Ruth de Jong

De berichten in deze rubriek zijn gebaseerd op actualiteiten gepubliceerd op jonet.nl en in andere Nederlandse media. Deze aflevering bestrijkt de periode begin februari tot begin mei 2021.

Manfred Gerstenfeld z.l.

Aan het overlijden in maart van de publicist Manfred Gerstenfeld, die van huis uit chemicus was, werd ook in Joods Nederland uitgebreid aandacht besteed. Hij schreef een groot aantal boeken en was voor velen autoriteit op het gebied van antisemitisme. Hij kreeg diverse prijzen voor zijn oeuvre en laat een groot gat na als het gaat om het signaleren en bestrijden van antisemitisme, waarover hij bijzonder pessimistisch was.

Antisemitismecoördinator

Eddo Verdoner werd benoemd als de eerste Nederlandse antisemitismecoördinator. Hij fungeerde als voorzitter van het CJO, het Centraal Joods Overleg. In die functie wordt hij opgevolgd door een goede bekende, namelijk Ronny Naftaniel die jarenlang tot aan zijn recente pensioen, directeur van het CIDI was.

Huizenverkoop in de oorlog

Zowel in Arnhem als in Oss bleek dat tijdens de oorlog huizen van Joodse bezitters voor een schijntje werden verkocht aan NSB'ers. De eigenaren werden omgebracht tijdens de Sjoa. De gemeentelijke overheden speelden in beide steden zowel in als na de oorlog op zijn minst een twijfelachtige rol. Ook in andere gemeenten, zoals in Groningen, speelt dit.

Incidenten

Er deden zich weer diverse anti-Joodse incidenten voor alsmede incidenten waarbij coronabeperkingen werden gelijkgesteld aan de situatie in de Tweede Wereldoorlog. Zo werd een groepje keppeldragende treinreizigers belaagd door een dolgedraaide man die allerlei ernstige bedreigingen uitte. Medereizigers durfden niet in te

grijpen en zelfs het NS-personeel liet het afweten. Toen één van hen achteraf naar de Nederlandse Spoorwegen (NS) belde, kreeg hij te horen dat je maar beter niet met een keppel op in de trein kunt zitten.

Door een lid van de fractie van Forum voor Democratie (FvD) in de Tweede Kamer werd quarantaine vanwege corona vergeleken met anti-Joodse maatregelen in de Tweede Wereldoorlog. Eerder noemde FvD-leider Thierry Baudet de Neurenbergerprocessen na de oorlog niet legitiem. Ook gebruikte FvD de Bevrijdingsdag, 5 mei dus, om te doen alsof Nederland door de coronamaatregelen zijn vrijheid heeft verloren. Dit werd breed veroordeeld. Lilian Marijnissen van de linkse SP liet via Twitter weten: "Hoe triest ben je om het immense leed van zoveel mensen, een gitzwarte periode in onze geschiedenis, te misbruiken om aandacht te krijgen?"

Schokkend was ook de voorpagina van een bijlage van de landelijke Volkskrant waarin Maurice de Hond door een cartoonist werd afgebeeld op een wijze die zo in het naziblad Der Stürmer had kunnen staan. De krant bood na alle ophef verontschuldiging en de cartoonist trok het boetekleed aan door op te merken dat zijn historische kennis tekort was geschoten.

In Rotterdam werd opnieuw de omheining van de Joodse begraafplaats vernield, nadat dit al herhaalde malen eerder was gebeurd. Bij het Joodse/Israëliëse restaurant HaCarmel in Amsterdam leek wederom een antisemitische leuze te zijn aangebracht, doch ditmaal bleek het om loos alarm te gaan. Het was 'gewoon' vandalisme ("Find Jew" bleek "Find Jah" te zijn, een populaire kreet in reggae-kringen, een muziekgenre uit Jamaica).

Ook het veranderen van de naam 'Jodenkoeken' op de verpakking door de fabrikant in 'Odekoeken' kan worden

Martijn Katan Geen makke schapen

70MEERIS
Een persoonlijke geschiedenis
van joods verzet

gezien als een soort loos alarm. In Joodse kring is nooit officieel gevraagd om de naamsverandering, omdat weinigen zich er aan stoorden.

Antizionisme

Het Israël Producten Centrum op de Veluwe is beboet door de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit vanwege een label op wijnflessen die in strijd is met Europese regelgeving. In de Tweede Kamer is een motie tegen de EU-maatregel aangenomen, omdat andere bezette of betwiste gebieden ongemoeid worden gelaten. "Gelijke monniken, gelijke kappen", aldus Caroline van der Plas, de leider van de partij BBB die samen met de SGP de motie indiende.

Een ander lid van de Tweede Kamer, Sylvana Simons van BIJ1, stelde Kamervragen naar aanleiding van het

recent verschenen rapport van de HRW (Human Rights Watch) waarin Israël wordt beschuldigd van Apartheid. BIJ1, aanhanger van de anti-Israëlische boycotbeweging BDS is een notoire anti-Israëlpartij, net als de partij Denk. Beiden hebben een grote allochtone achterban, maar slechts weinig zetels.

Joods erfgoed

Goed nieuws als het gaat om behoud van Joods erfgoed. Een Torarol die ooit toebehoorde aan de sjoel van Dordrecht is weer terug in Joodse handen. Verder is de synagoge van Winterswijk gered. De aldaar functionerende Joodse gemeente heeft het gebouw overgedragen aan een stichting die het behoud als sjoel garandeert. In digitaal opzicht is er een bijzonder herdenkingsmonument bijgekomen, namelijk het Namenmonument van het Joodse Werkdorp Wieringermeer op internet. Ook op papier is er aandacht voor het Joodse verleden dat met name door de oorlog is verdwenen. Er is een uitgebreid boek uitgebracht over Joods Zutphen, waar jaren aan is gewerkt.

Namenmonument

Half april werd de laatste van de 102.000 stenen van het in het centrum van Amsterdam te verrijzen Namenmonument gelegd. Het zal echter nog tot september duren voor het monument voor het publiek wordt opengesteld. Initiatiefnemer Jacques Grishaver en zijn Nederland Auschwitz Comité zijn dolblij dat de afronding in zicht komt. Grishaver noemt het monument mooier dan hij had verwacht.

Onderzoek

Wally de Lang schreef een boek over 'De razzia's van 22 en 23 februari 1941 in Amsterdam'. Dat waren de eerste grote razzia's door de nazibezetters als wraakactie na Joods verzet. Er werd altijd gedacht dat de Joodse mannen, die willekeurig waren opgepakt, omkwamen door ziekte, uitputting en mishandeling. Het bleek dat een kwart van hen in het geheim was vergast in Mauthausen, toen daar werd geëxperimenteerd met wat later in de Sjoa door de nazi's grootschalig in de praktijk werd gebracht. Het vroegere communistische dagblad 'De Waarheid' schreef er al eerder over in 1983.

Boekennieuws

Martijn Katan, NRC-columnist en emeritus hoogleraar Voedingsleer, heeft een boek uitgebracht onder de

Gelijke monniken, gelijke kappen

veelzeggende titel 'Geen makke schapen', waarin hij het Joodse verzet door zijn familieleden tegen de nazi's behandelt. Op basis daarvan concludeert hij, dat het verzet uit Joodse kring veel groter was dan doorgaans wordt aangenomen. Eveneens over familie gaat het boek van Margalith Kleijwegt onder de titel 'Verdriet en Boterkoek, hoe de oorlog is verdwenen'. Tamelijk centraal in haar boek staat haar moeder, de bekende documentairemaakster Netty Rosenfeld die een ingewikkelde relatie had met haar Joods zijn.

Vrijspraak Cheiderdocent

Er komt geen vervolg bij de Hoge Raad na de vrijspraak door het Amsterdamse gerechtshof van Cheider-docent Ephraïm S., die werd verdacht van seksueel misbruik en daarvoor twee jaar in de gevangenis doorbracht. Door NRC-columnist Rosanne Hertzberger, van huis uit Joods, werd twijfel uitgesproken aan de juistheid van de vrijspraak. Bovendien stelde zij dat Joden de hand boven het hoofd wordt gehouden als er iets mis is. Het kwam haar op flinke kritiek te staan uit Joodse hoek.

Diversen

Vier bestuursleden van de VBV (Verbond Belangenbehartiging Vervolgingslachtoffers) werd een koninklijke onderscheiding opgespeld door de burgemeester van Amstelveen. Het Joodse voetbalfestijn 'Jom Ha' in Amstelveen is voor de tweede keer afgelast in verband met corona. Verheugend voor het Israëliische voetbal is dat Jelle Goes, de opleider van FC Utrecht, als technisch directeur is aangetrokken door Israëliische voetbalbond. Vanaf 23 mei mogen gevaccineerde Nederlanders weer op vakantie naar Israël, zo is de verwachting. Ten slotte: André Rieu zal in november, aldus het plan, ook weer afreizen naar het Heilige Land om zijn fans te laten genieten van zijn muzikale optreden. Israël wordt het eerste land dat hij gaat bezoeken na corona.

Ik was van plan deze ruimte te gebruiken om uitgebreid in te gaan op alle politieke ontwikkelingen van de laatste maanden, waarbij 'teflon premier' Rutte na zijn verkiezingszege een motie van wantrouwen ternauwernood overleefde. De roep om een nieuwe politieke cultuur en meer transparantie werd luider en luider. Dit alles was mede het gevolg van het vernietigende rapport over de 'toeslagenaffaire' en werd aangewakkerd door een onhandige manoeuvre van een van de 'verkenner' die na de verkiezingen was aangewezen ter voorbereiding van de kabinetsformatie.

De Nederlandse politiek en het Gaza conflict

Ik kom er verderop in dit artikel op terug, maar inmiddels zijn we een nieuwe Gaza escalatie verder, die ook in Nederland op veel aandacht kon rekenen, helaas weer vooral negatieve. Premier Rutte twitterde aanvankelijk: "Ik ben zeer bezorgd over het aanhoudende geweld in Israël en Gaza. Het is onacceptabel dat Hamas willekeurig raketten op de burgerbevolking afvuurt. Nederland steunt het recht van Israël op zelfverdediging, binnen de grenzen van het internationaal recht en proportionaliteit." Minister Kaag was het daar echter niet mee eens, aldus de NRC: "Volgens partijleider Sigrid Kaag past het niet om selectief te zijn in deze kwestie, nu 'onze grondwet vraagt dat wij alle schendingen van het internationaal recht benoemen en tegengaan', zo schreef zij op Twitter." Twee dagen later plaatste Rutte een nieuwe verklaring, waarin hij het ook had over de 'verschrikkingen onder de Palestijnse bevolking'. NRC suggereert dat hij door Kaag werd teruggefloten. Sjoerd Sjoerdsma van D66 – voormalig diplomaat in de Palestijnse gebieden – noemde dat een verbetering: "Het begint in de buurt te komen."

De Telegraaf meldde ook dat Rutte en Kaag stevig hadden gebotst over Israël, zonder de inhoud te vermelden. Nadat

Stef Blok van Buitenlandse Zaken (die deze post tijdelijk aan Kaag heeft overgedragen omdat hijzelf invalt op Economische Zaken) had verteld over de ontwikkelingen in Israël en de Palestijnse gebieden, zou ze hebben gezegd dat er te weinig evenwicht in het verhaal van Blok zat en ze meer nuance wilde in het Nederlandse standpunt. Volgens een ooggetuige resulteerde dit in een felle confrontatie, die 'qua sfeer niet alleen inhoudelijk was, maar ook persoonlijk'. Kaag zou hierna boos de vergaderzaal hebben verlaten en Rutte zou later hebben ingebonden en hebben gezegd dat ze gelijk had.

Hoe het ook zij, het zal nog spannend worden hoe het nieuw te vormen kabinet zich gaat opstellen tegenover Israël en de Palestijnen. Op het moment van dit schrijven is informateur Mariëtte Hamer met zeven partijen in gesprek, waaronder de linkse partijen PvdA, GL en SP, maar ook het CDA en de CU. Het vorige regeerakkoord bevatte een korte passage over het conflict, waarover zes weken was gepraat. Er stond in dat Nederland 'voor het behoud en de verwezenlijking van de tweestatenoplossing' is, en werkt aan 'verbetering van de onderlinge relaties tussen Israëliërs en Palestijnen'. Maar deze zeer algemene en evenwichtige passage zal D66 vast niet uitgesproken genoeg zijn.

▶▶▶ NEDERLAND

Een ander slecht voorteken is dat Kaag aan de Tweede Kamer heeft laten weten dat het kabinet van mening is dat de VN Mensenrechtenraad een geschikt platform is om de recente gevechten tussen Israël en Hamas en de situatie in Oost-Jeruzalem te bespreken. De Palestijnse delegatie heeft aldaar een voorstel ingediend voor het instellen van een onafhankelijke onderzoekscommissie. “De onderhandelingen over de resolutietekst zijn nog gaande, net als de EU-afstemming daarover”, aldus Kaag als minister van Buitenlandse Zaken. Er is dus nog geen besluit genomen over hoe Nederland over het Palestijnse voorstel zal stemmen, zo meldt het CIDI op 27 mei. In de brief wordt niet gerept van de disproportionele aandacht voor Israël bij de Mensenrechtenraad, terwijl bij het Nederlandse lidmaatschap wel was afgesproken dat dit een aandachtspunt zou zijn. En hoewel de Nederlandse VN-vertegenwoordiging zich wel uitsprak tegen de ‘obsessieve agendering van Israël’, blijkt uit haar stemgedrag dat Nederland gewoon meedoet aan het anti-Israël circus bij de Mensenrechtenraad, zo meldt wederom het CIDI.

De Tweede Kamer stemde over liefst negentien moties met betrekking tot Israël en de Palestijnen, waarvan er twee werden aangenomen: een van Mustafa Amhaouch (CDA) die de regering verzoekt “te pleiten voor een onafhankelijk internationaal (VN-) onderzoek naar schendingen van het humanitair oorlogsrecht in de strijd tussen Hamas en Israël”. Daarnaast is een voorstel van Kees van der Staaij (SGP) aangenomen, dat pleit voor het inspannen voor het voorkomen van wapentransporten naar Palestijnse terreurgroepen. Uiteraard is van de Mensenrechtenraad absoluut geen onafhankelijk en onpartijdig onderzoek te verwachten en zal Israël de uitkomsten dan ook zeker verwerpen. De kans om een positieve bemiddelende rol te spelen en het opnieuw oplaaien van het conflict te vermijden, lijkt daarmee verkeken.

Het Gaza conflict in Nederlandse media

Naast de politieke perikelen en de andere toon van minister Kaag, viel de eenzijdige berichtgeving over het conflict op. Hierin werd het geweld van Hamas en Israël vaak op een lijn gesteld, met dit verschil dat bijna alle aandacht uitging naar de gevolgen van het Israëlische optreden. Over de tunnels en de aanwezigheid van Hamas-infrastructuur en strijders in burgergebied werd niet bericht. Er was veel, heel veel aandacht voor de Palestijnse slachtoffers, en weinig uitleg over de ingewikkelde huizenkwesitie in Sheikh Jarrah. Ook bij de rellen in Jeruzalem en de Al Aqsa Moskee werd vooral het Israëlische geweld vermeld. Israëli's die in reportages figureerden waren vaak onsympathieke fanatieke ‘kolonisten’. Bij de duiding van een en ander kwamen vaak deskundigen aan het woord die dichter bij de Palestijnse kant staan, zoals oprichter van het Palestina Komitee Bertus Hendriks, of Paul Aarts (mede ondertekenaar van een boycot-oproep door wetenschappers).

De diverse opiniestukken in dagbladen spanden echter de kroon: Israël werd een koloniaal project genoemd, een apartheidsstaat, de Palestijnen zouden worden verstikt, hun bestaan uitgewist, het zou taboe zijn om Palestijn te zijn en we mogen het conflict geen conflict noemen, want dat suggereert dat er twee partijen zijn met een zekere gelijkwaardigheid, terwijl er alleen maar kolonisatie en onderdrukking zijn. Israël zou de ‘kranen dichtdraaien van Palestijns onderwijs, werk, welvaart, eigendom, burgerrechten’ enzovoort. Op deze stukken kwamen geen reacties van de andere kant, geen correcties, niks. Daarnaast is er door honderden wetenschappers een petitie ondertekend die pleit voor een boycot van Israëlische universiteiten, en waarin o.a. de ‘terugkeer’ van zeven miljoen(!) Palestijnse vluchtelingen wordt geëist. De brief verwijst naar de Palestijnse BDS-oproep uit 2005. Voor Israëls bestaansrecht is duidelijk geen plaats...

Uiteraard waren er weer diverse demonstraties in solidariteit met de Palestijnen, en werden daarbij soms ook antisemitische uitlatingen gedaan, zoals de strijdleuze 'Kaybar Kaybar Al Jahud Jaish Muhammad, sa ya'ud' die op verschillende demonstraties werd gescandeerd. Ook werd met een Talibanvlag gezwaaid en werd geroepen om 'één staat: het kalifaat'. Bij deze demonstraties waren voornamelijk migranten aanwezig, werd met verschillende andere vlaggen (Turkse, Syrische) gezwaaid en van alles in het Arabisch geschreeuwd. Fractievoorzitter van het CDA in Amsterdam Diederik Boomsma is van plan hierover raadvragen te stellen en VVD-Kamerlid Yesilgoz kaartte de antisemitische uitspattingen aan bij minister Grapperhaus van Justitie en Veiligheid.

Daarbuiten werd in verschillende krantenartikelen geconstateerd dat de publieke opinie aan het verschuiven is en de sympathie voor Israël afneemt. Vooral jongeren en mensen met een migratieachtergrond zijn kritischer naar Israël. Zij zijn vooral gevoelig voor de beelden van bombardementen en de vele slachtoffers aan Palestijnse zijde, en vinden het Israëlische geweld disproportioneel.

Ook zouden we het conflict meer als 'normaal conflict' gaan zien. Naast de Oorlog die langer geleden is en afnemend schuldgevoel over de vele weggevoerde Joden uit Nederland, noemt onderzoeker Peter Malcontent opvallend genoeg de mediaberichtgeving als oorzaak, die zoals opgemerkt veel ruimte biedt aan Palestijns leed en critici van Israël. De jongere generatie kijkt minder naar de traditionele media en meer naar 'feeds' op 'social media', waar zgn. 'influencers' vaker partij kiezen voor de Palestijnse kant. Deze influencers zijn jonge mensen met niet veel kennis van zaken die vooral afgaan op emotie, en vaak sceptisch zijn over de politiek en de reguliere media.

Politieke ontwikkelingen rond de verkiezingen

Liefst zeventien partijen werden op 17 maart in de Tweede Kamer gekozen, wat na twee afsplitsingen inmiddels achttien fracties zijn geworden. Ook omdat de Eerste Kamer nu enkele fracties herbergt die niet (meer) in de Tweede Kamer vertegenwoordigd zijn (of in sterk gewijzigde grootte), is de samenstelling van een nieuwe

coalitie een grote puzzel geworden. Grote winnaar naast de VVD was D66, met een sterke campagne geënt op het 'nieuwe leiderschap' van minister Kaag. Het lag dan ook zeer voor de hand dat zij sowieso samen gaan regeren, aangevuld met enkele andere partijen.

Maar een groter obstakel is nog dat de hele oppositie kort na de verkiezingen een motie van wantrouwen tegen demissionair premier Rutte steunde en eigenlijk niet in een nieuwe coalitie wil plaatsnemen met Rutte als premier. De aanleiding voor deze motie was dat toevallig vertrouwelijke informatie uit gesprekken tussen de door de Kamer aangestelde 'verkenner' voor de kabinetsformatie en Rutte naar buiten kwamen. Hierin leek te zijn gesproken over het 'wegpromoveren' van het kritische CDA-Kamerlid Pieter Omtzigt, die een prominente rol speelde in de toeslagenaffaire en het naar boven halen van de relevante informatie daarover. Hij en anderen hadden forse kritiek op het feit dat Rutte de Kamer niet altijd goed en volledig informeerde. Naar aanleiding daarvan eiste de Kamer de volledige tekst van de gesprekken, waaruit bleek dat Rutte, die ontkend had over Omtzigt te hebben gepraat, had gelogen. Hierna werd informatie uit de Ministerraad naar RTL Nieuws gelekt betreffende het achterhouden van informatie over de toeslagenaffaire. De Kamer eiste ook openbaarmaking van de notulen van deze Ministerraad. Daaruit bleek dat over o.a. Omtzigt werd geklaagd door verschillende bewindslieden en dat het kabinet de lastige Kamervragen maar beperkt wilde beantwoorden. Het 'niet volledig informeren' van het parlement is een politieke doodzonde, maar het feit dat alle coalitiepartijen in het kabinet zich hierin schikten haalt wat druk van Mark Rutte weg. Omtzigt zit intussen al maanden ziek thuis en is onlangs officieel tijdelijk vervangen.

Rutte als winnaar van de verkiezingen en leider van de grootste partij piekert er niet over om plaats te maken en de VVD steunt hem daarin. Onder leiding van informateur Tjeenk Willink maakte het grote wantrouwen langzaam plaats voor de bereidheid om toch samen verder te gaan en onder de nieuwe informateur Mariëtte Hamer lijkt er weer te worden geformeerd. Zij onderzoekt welke partijen zich kunnen vinden in een nationaal herstelplan voor na de coronacrisis. Zowel zij als Willink hadden veel aandacht voor de inbreng van de kleinere fracties en streven naar een regeerakkoord op hoofdlijnen.

De toeslagenaffaire speelt overigens nog steeds, want een deel van de ouders heeft niet op tijd hun voorlopige

schadevergoeding ontvangen en ook andere beloften worden niet waargemaakt. Wel heeft de regering toegezegd de schulden over te nemen die slachtoffers van de affaire hebben opgelopen.

Eén van de recente splitsingen was bij het Forum voor Democratie (FvD). Nadat eerder mede-oprichter Otten uit de partij was gezet (die nog in de Eerste Kamer een 'Groep Otten' leidt) en in het zicht van de verkiezingen prominenten als Eerdmans en Nanninga zich afsplitsten in JA21, werd het ook de nieuwe tweede man Wybren van Haga (ex-VVD) teveel, toen Baudet een 5-mei-poster verspreidde die onze vrijheid doodverklaarde vanwege de corona-maatregelen. FvD had met acht zetels nog een verrassend goede verkiezingsuitslag behaald, maar half mei waren er nog maar vijf over, met daarnaast drie voor de Groep Van Haga en drie voor JA21. Van de twaalf FvD zetels in de Eerste Kamer zitten er intussen negen bij de afsplitsingen, terwijl ook de vier FvD Europarlementariërs uit de partij stapten.

Corona

Over de COVID-19 pandemie in Nederland houd ik het kort: in de loop van mei begon de vaccinatiecampagne eindelijk op stoom te komen en gingen de besmettingen en ziekenhuisopnames hard omlaag. Op moment van schrijven heeft circa 40% van de bevolking minstens één prik gehad en half juli verwacht men dat iedereen die wil een eerste vaccinatie heeft. Terrassen, bibliotheken, winkels en scholen zijn al weer grotendeels open, en de (harde) lockdown komt 5 juni ten einde. Met een negatieve testuitslag kun je deze zomer wellicht zelfs een festival bezoeken, terwijl ook Europa voor vakantiegangers weer lonkt.

LENTE

*Anemonen en margrietten, kleine madeliefjes
Boterbloemen en vergeet-me-nietjes
Ontwaken in het gras
Net zoals de kikvorsen ontwaakten
Die zitten te kwaken en lawaai te maken
In het vijverwater*

*Alles groeit en bloeit, tiert welig en wil omhoog
Het groene gras wordt groener
De vogels zijn teruggekomen uit het warme zuiden
Ze toonladderen en snateren van jewelste
Ze competeren wie het mooist kan zingen*

*Het al is een lust voor oog en oren
Ik probeer de lente te beschrijven
Maar het lukt me niet
Het wemelt en het dartelt voor mijn ogen
Van vlinders en van bijen
Een speelse lentewind verwacht mijn haren
Ik adem groene geuren*

*Na een sombere, koude winter, grauw van onbehagen
Van loodgrijze wolken tot aan de horizon
En van als steen bevroren aarde
Is ineens de hemel blauw van licht
Van zonneschijn en vogelzang
De lente is een droom, te mooi om waar te zijn
Toch is zij gekomen ook wij ontwaken*

*Ik bied de lente mijn excuses aan
Als dankbare toeschouwer ontbreken mij de woorden
Om de heerlijkheid van Hare Majesteit
Naar behoren te omschrijven
Het volgend jaar, zal volgend jaar
Zal ik het nóg eens proberen
Misschien lukt me dan wèl.*

Helen Laub

